Ніва

БЕЛАРУСКІ ТЫДНЁВІК

№ 36 (915) ГОД XVIII БЕЛАСТОК 9 ВЕРАСНЯ 1973 г. ЦАНА 60 гр.

ЛЮДЗІ ДОБРАЙ РАБОТЫ

ХТО ПРЫНОСІЦЬ СЛАВУ

Распачынаецца новы год вучняў і настаўнікаў. Як і папярэднія, будзе гэта перыяд увядзення новых дапаможнікаў, эксперыментаў і метадаў навучання.

Сярод многатысячнай арміі настаўнікаў распачынае чарговы навучальны год **Рыгор Анацік** — настаўнік Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Бельску Падляшскім. Ад моманту стварэння гэтага ж ліцэя Р. Анацік з'яўляецца настаўнікам фізікі і астраноміі, а працуе ўжо 25 год.

Р. Анацік аб'ядноўвае ў сабе такія станоўчыя рысы як: скромнасць, справядлівасць, працавітасць, правасць. З'яўляецца выдатным педагогам і дыдактыкам. Асягае вельмі добрыя вынікі навучання па свайму прадмету. Аб гэтым можа сведчыць хаця б і тое, што абсальвенты ліцэя, якія здаюць экзамены ў вышэйшыя навучальныя ўстановы, — дзе адным з прадметаў ёсць фізіка, — не маюць цяжкасці. Як гавораць у школе, не было яшчэ выпадку, каб абсальвент ліцэя не здаў уступнага экзамену па фізіцы.

За 25 год настаўніцкай працы Р. Анаціку прышлося выпусціць шмат абсальвентаў. Многія з іх з'яўляюцца настаўнікамі, дырэктарамі школ, інспектарамі, многія навучаюць у школе фізікі. Некаторыя пайшлі следам свайго настаўніка і здабываюць веды на вышэйшых навучальных установах, здабылі навуковыя тытулы доктараў, сталіся дацэнтамі з чаго аж трох з'яўляецца навуковымі супрацоўнікамі Вышэйшай інжынерскай школы ў Беластоку.

Адзін з абсальвентаў ліцэя, цяпер настаўнік, характарызуючы Р. Анаціка як настаўніка і чалавека сказаў: „Калі прыходзілася на ўрок да Р. Анаціка кожны з нас, вучняў ведаў, што тут трэба навучыцца, нішто не пройдзе міма вопытнага вока настаўніка і будзе справядліва ацэнена. А калі здарыцца, што не падрыхтаваў урока, дык аб гэтым абавязкова трэба было сказаць настаўніку перад урокам, што прыймаў з выразуменнем. Такім Р. Анацік і зараз: спакойны, не многа гаворачы, які не любіць лішняй „мовы", справядлівы".

Улады высока ацэньваюць педагагічную дзейнасць Рыгора Анаціка. Ужо некалькі год атрымлівае ён спецыяльны дадатак для перадавых педагогаў. За добрыя вынікі ў галіне выхаваўчай і дыдактычнай працы атрымаў Сярэбраны Крыж Заслугі, а ў канцы мінулага года ўдастоен Узнагародай Міністра асветы і выхавання III ступені.

А трэба ж ведаць, што Р. Анацік кожны дзень даязджае да працы з роднай вёскі Аўгустова. Умее спалучыць узорнае выкананне лекцыйных і пазалекцыйных абавязкаў у школе са штодзённым даязджаннем да працы, і што не мала важнае, з вядзеннем сельскагаспадарчай прадукцыі, так як сям'я яго мае гаспадарку.

Пра Рыгора Анаціка самыя настаўнікі гавораць, што гэта чалавек, які непасрэдна прыносіць славу настаўніцкай прафесіі.

Тэкст і фота **А. Карпюка**

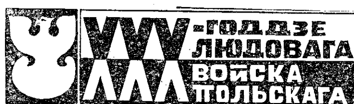

ВЕРАСНЁВЫЯ ЎСПАМІНЫ

У верасні нашы думкі заўсёды вяртаюцца да 1939 года. Вайна прызвала тады ў акопы сотні тысяч спакойных сейбітаў і рабочых, у тым ліку — нашых землякоў, жыхароў Беласточчыны. Сярод іх знайшоўся **Мікалай Бандарук** — сялянскі сын з Вулькі Нурэцкай у цяперашнім Сямяціцкім павеце. У 1939 годзе было яму 22 гады. 22 сакавіка гэтага ж года прызвалі яго ў армейскую службу. Быў салдатам першага батальёна штурмавых стральцоў. Трапіў у прыгранічны гарнізон пад горадам Хойніцы, які знаходзіцца ў паўночна-заходняй частцы цяперашняга Быдгаскага ваяводства. На захад за Хойніцамі былі ўжо немцы.

— Нашы казармы знаходзіліся ў 400 метрах ад граніцы, — кажа Бандарук. — Мы бачылі немцаў амаль штодзень. Выходзім, бывала, на заняткі, акопваемся, будуем агароджы з калючага дроту, ставім міны... І яны на сваім баку — гэта ж... Голым вокам відаць было, да чаго рыхтуюцца. Афіцэры нас падбадзёрвалі, паўтараючы агульнавядомыя лозунгі афіцыйнай прапаганды аб магутнасці польскай дзяржавы, аб неадменнай, неадкладнай і рашучай дапамозе заходніх саюзнікаў... Асабліва запомніўся мне адзін салдацкі мітынг, здаецца, яшчэ летам 1939 года. Цэлы наш батальён пастроілі на казарменнай плошчы. Прыехаў камандзір палка, падпалкоўнік Зацны і асабіста пачаў гаварыць. „Польшча, — кажа, — знайшлася між кавадлам і молатам". З яго прамовы зразумеў я толькі тое, што гэтым „кавадлам" лічыў ён Савецкі Саюз, а „молатам" была для яго гітлераўская Германія. Але тады сказаў ён нам і пра тое, пра што не пісалі газеты. Менавіта ад яго я даведаўся, што краіна Саветаў прапанавала Польшчы канкрэтную дапамогу, але польскі ўрад не захацеў прапусціць праз сваю тэрыторыю мільённай Чырвонай Арміі. Так нам тады тлумачыў падпалкоўнік Зацны...

Тут неабходна дадаць, што павятовы горад Хойніцы (у 1939 годзе — амаль 15 тысяч жыхароў) з'яўляўся вельмі важным стратэгічным пунктам у сістэме абароны краіны. Недзе ад яго пачынаўся гэты славуты надвіслянскі „калідор", якім даваенная Польшча мела доступ да мора, але які адначасова раздзяляў Заходнюю і Ўсходнюю часткі даўнейшай Прусіі. У Хойніцах крыжаваліся жалезныя і аўтамабільныя дарогі агульнадзяржаўнага значэння. Таму гэтым прыгранічным горадам асабліва цікавіліся штабныя афіцэры нямецкай арміі. Калі паглядзець ваенныя карты вераснёвай кампаніі, аказваецца, што менавіта ў раён Хойніц быў накіраваны галоўны ўдар гітлераўцаў, разлічаны на маланкавы перарэз прывіслянскага „калідора". З усяго гэтага вынікае, што наш зямляк трапіў у сапраўднае пекла.

— Ноччу з 31 жніўня на 1 верасня, — адказвае ён, — трымаў я варту. Недзе пасля поўначы адпусцілі мяне з паста і пайшоў я адпачываць. Заснуў цвёрда. Раптам разам з пасцеллю абудзіўся на падлозе. Вакол раздаваліся ўзрывы, ляцелі асколкі, шкло і абломкі мэблі, стагналі параненыя. Я не паспеў яшчэ ўласціва ўсведаміць усяго гэтага, а ўжо аб'явілі баявую трывогу. Нахаду апранаючыся, мы занялі загадзя падрыхтаваныя да абароны ўмоцненыя акопы. Над нашымі казармамі і над горадам безупынку рваліся снарады. Нашых акопаў яны таксама не абміналі. Немцы, відаць, добра ведалі, дзе што знаходзіцца, бо першымі залпамі разбілі нашы казармы і вадакачку. Зараз жа паявіліся нямецкія салдаты — нашы „знаёмыя" з прыгранічных заняткаў. Магчыма, таму мы іх і не пабаяліся. Ішлі яны смела, у поўны рост, як на парад. Дык і прывіталі мы іх „гасцінна", не шкадуючы свінцу і жа-

(Працяг на стар. 5)

НАДБУЖЖА НЕ ТОЛЬКІ ЧАКАЕ...

Ужо восень залоціць ліст, і ўсё часцей да сэрца падкрадаецца сум па адным яшчэ адышоўшым леце. І ў такі час лірычнага настрою варта задумацца, ці ўсе прыемнасці мінуўшага лета мы скаштавалі?

Нам хочацца закінуць некалькі слоў у карысць беластоцкіх, радзімых мясцін, дагэтуль неспазнаных і нават не адкрытых адпачываючымі.

Хто хоць раз глянуў на прыгажосць Надбужжа з гары Ушэсця, што высіцца над Мельнікам, акунуўся ў пяшчотную бужанскую хвалю каля Волькі, паставіў босую нагу на серабрысты пясок пляжы ў Агародніках ці праехаўся лодкай бліз Драгічына, той не толькі не забудзе чароўнасці Надбужжа, але пастараецца як мага хутчэй зноў наведаць яго. Апрача вады, пяску і сонца тут кожны знойдзе нешта займальнае: спартсмены — байдаркі і лодкі, любіцелі парыбачыць — ціхія рыбныя тоні, грыбнікі — сасновыя лясы, зацікаўленыя старажытнасцямі — таямнічыя стаянкі людзей з эпохі мезаліту, сярэднявяковыя курганы і рэшткі ўмацаванняў, прыхільнікі фальклору — багацце народных песень, нават аматары геалогіі знойдуць цікавыя экспанаты ў мельніц-

Працяг на стар. 4

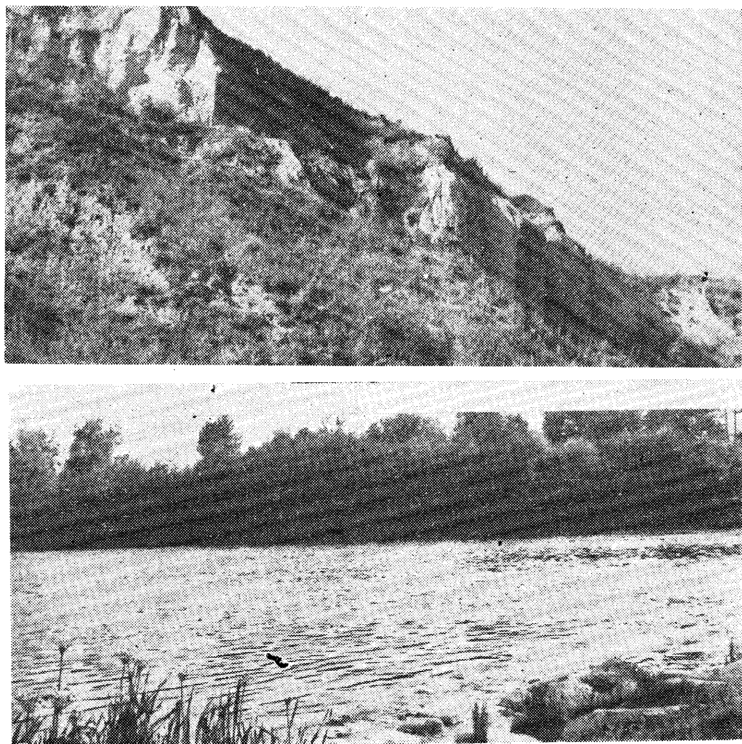

20 тысяч дэлегатаў і некалькі тысяч запрошаных гасцей аглядала 300 танцавальных пар на пліце дажынкавага стадыёна.

ВЯЛІКАЕ СВЯТА ЎРАДЖАЮ Ў БЕЛАСТОКУ

Ад самай раніцы ў нядзелю 2 верасня запаўняліся месцы на святочна ўпрыгожаным стадыёне „Гвардыя" ў Беластоку. Сталіца нашага ваяводства прымала гасцей, якія прыехалі сюды, каб святкаваць традыцыйнае дажынкавае свята — Цэнтральныя дажынкі-73. На ўрачыстасць прыбылі жанцы і дэлегацыі рабочых калектываў з усёй Польшчы, жыхары Беластока і ваяводства.

Пунктуальна ў 10 гадзін раніцы на запоўненым да апошняга месца стадыёне ўзнімаюцца бурныя воплескі. Гэта прысутныя вітаюць займаючых месцы на ганаровай трыбуне прадстаўнікоў найвышэйшых улад: **І Сакратара ЦК ПАРП Эдварда Герка, Старшыню Рады Дзяржавы Генрыка Яблонскага, Старшыню Рады Міністраў Пятра Ярашэвіча, членаў Палітбюро, НК ЗСЛ, ЦК СД, ФАН, членаў Рады Дзяржавы і ўрада.**

На дажынкавыя ўрачыстасці прыбылі таксама дэлегацыі ЦК Камуністычнай партыі Літвы і Абласнога камітэта Камуністычнай партыі Беларусі ў Гродна.

Прысутнічалі таксама прадстаўнікі

Гаспадар дажынак Э. Герэк прымае традыцыйны бохан хлеба з рук старасты дажынак Я. Ябланоўскага і старасціны В. Мартыновіч.

дыпламатычных пляцовак, акрэдытаваныя ў Варшаве.

Гучыць мелодыя нацыянальнага гімна, а затым мелодыя рэвалюцыйнага сялянскага гімна „Калі народ у бой..." Прэзас Цэнтральнага саюза сельгасгурткоў **Ежы Мацяк** пасля прывітання прадстаўнікоў улад, жанцоў і гасцей апавяшчае адкрыццё цэнтральных дажынкавых урачыстасцей.

Фанфарысты ў каляровых нацыянальных уборах на трэмбітах распачынаюць абрадавую частку дажынак. Чуваць спевы жаваранка, спявае певень, ноціць песню жанчына, чуваць праца трактарнага матора. На пліце стадыёна ўсё ажывае. Гэта прабуджаецца вёска да новага дня.

Гучыць народная мелодыя, а 300-асабовы танцавальны калектыў танцуе аберак і польку. З вуглоў стадыёна на пліту ўваходзяць народныя капелы. Ізноў чуваць голас трэмбіты. На гэты раз апавяшчае яна ўваход цэнтральнага вянка. На чале дажынкавага карагода староста і старасціна, а побач сяляне-перадавікі нясуць гаспадару дары.

Вянок набліжаецца да сярэдзіны стадыёна. Да ганаровай трыбуны падыходзяць народныя капелы. Музыкай і народнымі прыспеўкамі, як кажа абычай, запрашаюць гаспадара дажынак на пліту стадыёна.

Эдвард Герэк, Генрык Яблонскі, Пётр Ярашэвіч, Станіслаў Гуцва, Анджэй Бэнеш, Ян Грашкоўскі, Юзэф Акунеўскі і Ежы Мацяк сходзяць з трыбуны.

Моўкнуць капелы, а на стадыёне раздаецца старадаўняя песня жанцоў „Плён нясем, плён..." Гэта апавяшчэнне найбольш урачыстага моманту дажынак.

Старасціна Вера Мартыновіч з ВРГР Голдап і староста Ян Ябланоўскі з Ябланова-Вышыхі Лапскага павету ў суправаджэнні маладых гаспадароў Тэрэсы Можы з Клапошаў-Вуйнаў Сямяціцкага павету і Тадэўша Вішнеўскага з Мазуркаў Аўгустоўскага павету ўручаюць гаспадару дажынак Эдварду Герку бохан хлеба — сімвал сёлетняга ўраджаю. „Уручаем Вам, дарагі гаспадар, — гаворыць староста, — **традыцыйны бохан хлеба. Мы перакананы, што як і дагэтуль будзеце яго дзяліць справядліва, згодна з магчымасцямі і патрэбамі краіны і народа".**

Эдвард Герэк, прымаючы бохан хлеба, гаворыць:

„Дзякую ўсёй польскай вёсцы, усім польскім гаспадарам за вельмі добры сёлетні ўраджай. Дзякую вам за гэты прыгожы бохан хлеба, спечаны з сёлетняга збожжа. Будзьце перакананы ў тым, што будзем дзяліць гэты сімвалічны бохан хлеба справядліва, так, каб хапіла ўсім сынам і дочкам усёй нашай польскай зямлі".

Гаспадар дажынак запрашае старасціну і старасту, а таксама суправаджаючую іх моладзь за дажынкавы стол. Са словамі песні „Прынеслі мы плёны, плады працы люду..." першая перадавіца складае перад гаспадаром мініятуру вянка. На дажынкавым стале гаспадыні складаюць дары нашых палёў, садоў і агародаў.

Народная лавіцкая капела.

Больш трох метраў вышыні мей дажынкавы вянок.

Слова мае Старшыня Савета Міністраў Пётр Ярашэвіч. Гаворыць ён.

„Уся краіна вітае гаспадароў сённяшніх дажынак — гаспадароў гасціннай Беластоцкай зямлі. Гэта яны вынікамі сваёй напружанай працы ўпаўне заслужылі на гонар арганізавання ў сябе сёлетняга свята ўраджаю.

У сельскай гаспадарцы Беласточчыны на працягу многіх год былі нездавальняючыя вынікі. У апошнім часе аднак яна хутка перамагае адсталасць, і таму ў некаторых галінах мае найвышэйшую ў краіне дынаміку росту прадукцыі. Пацвярджаюць гэта атрымліваемыя цяпер ураджаі, прырост пагалоўя свіней, а таксама — каб прывесці больш падрабязны прыклад, развіццё прадукцыі і скупкі трускалак, што сёння ставіць Беластоцкае ваяводства ў рады перадавікоў па вырошчванню гэтай культуры.

Беластоцкім гаспадарам, дзеячам і спецыялістам жадаю далейшых плённых вынікаў у дынамічным развіцці сельскай гаспадаркі і ўсёй гаспадаркі прыгожай Беластоцкай зямлі і складаю гарачую падзяку...

...Вітаю жыхароў Беластока, якія так сардэчна прынялі дажынкавых гасцей у сваім будуючымся прыгожым горадзе, пра які так задбалі, так яго ўпрыгожылі і гасцінна нас усіх прынялі".

У далейшым П. Ярашэвіч гаворыць аб лепшай арганізацыі працы, аб механізацыі сельскай гаспадаркі, інтэнсіфікацыі прадукцыі збожжа і корму, аб сельскай гаспадарцы як інтэгральнай частцы праграмы будовы сацыялізму.

Пасля выступлення П. Ярашэвіча распачалося каляровае відовішча. Прысутныя з захапленнем аглядаюць парад ваенных аркестраў. На пліту ўваходзяць найменшыя ўдзельнікі відовішча — прадшкалякі Беласточчыны. Іх выступленне выклікае энтузіязм. Дзеці, махаючы вяночкамі, развітваюцца з гасцьмі, а на пліце група моладзі ў арганізацыйных уборах, што выконвае масавыя маладзёжныя танцы. І зноў на стадыёне ўдзельнікі розных народных калектываў. Тэмпераментныя гуральскія танцы.

Дажынкавую ўрачыстасць заканчвае парад удзельнікаў мастацкай часткі, амаль 3,5 тысячы дзяўчат і хлопцаў, членаў 87 рэгіянальных калектываў.

А над стадыёнам каляровыя агні і малыя парашуцікі з каляровымі сцягамі.

Справаздача і фота
Аляксея Карпюка

Кракавяк.

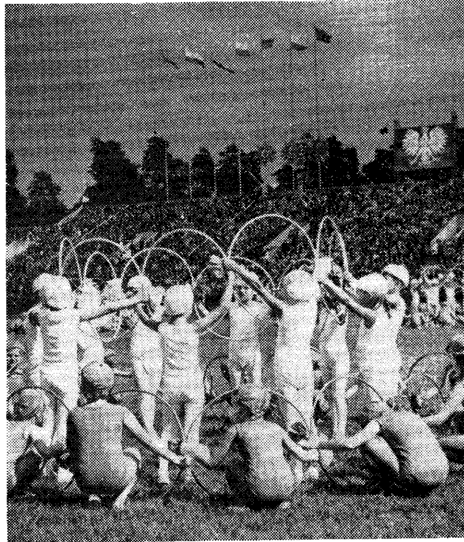

Прадстаўнікі 800-асабовай групы беластоцкіх прадшкалякаў.

ПЕРШЫ САЛІСТ

Першую ўзнагароду ў катэгорыі салістаў на цэнтральным аглядзе „Беларуская песня — 73“ заваяваў Аляксандр Бандарук з Старога Ляўкова, прамысловай вёскі ў Гайнаўскім павеце. Заспяваў ён дзве песні: узнёслую, пафасную „Ой, Нёман“ і лірычную, любоўную „Ты мне вясною прыснілася“. Першая песня А. Бандаруку прыйшлася больш па душы, чым другая. Ён сам аб гэтым гаворыць. Яна проста больш падыходзіла да яго характару. Цікава! Бо голас жа ў Шуры Бандарука — лірычны тэнар.

Шура нарадзіўся, можна сказаць, у музычнай сям'і. Маці родам з-пад Нарвы, любіць спяваць і многа даўнейшых песень ведае. Нарадзілася ў сям'і пяць хлапцоў — братоў і ўсе з галасамі. Потым, калі Шура Бандарук вучыўся ў будаўляным тэхнікуме ў Беластоку, спяваў у школьным хоры. Потым, служачы ў войску, прымаў удзел у ваяводскім аглядзе савецкай песні ў Познані і заняў першае месца. Потым доўга не спяваў. Пакуль не прыйшоў павятовы агляд „Беларускай песні — 73“. Прыняць у ім удзел А. Бандарука намовіў сакратар гайнаўскага аддзела Віктар Бура, а песні яму выбраў і падрыхтаваў яго крыху Аляксандр Лукашук з гайнаўскай культурна-асветнай парадні. Такім чынам выступіў наш саліст і, бачыце, як добра выйшла?

Аляксандр Бандарук жыве і працуе ў Старым Ляўкове. Ажаніўся з настаўніцай — чорнавалосай Нінай. У іх ужо ёсць дачка, 11-месячная.

Гаворым мы пра стараляўкоўскія таленты. Успамінаем, як слаўна калісьці спявалі ў Ляўкове. А кіраваў імі тады кіраўнік школы Васіль Цялушэцкі — сам з дасканалым, чыстым і звонкім тэнарам.

І цяпер талентаў многа ёсць у Старым Ляўкове. І Вера Рээнт, і Зоя Рээнт, і Валя Саевіч, і Косця Максімюк. Чаму ж бы іх не выкарыстаць? І чаму толькі адна асоба з Ляўкова прыняла ўдзел у аглядзе?

Мой субяседнік кажа: „Каб ужо цяпер пачынаць рыхтавацца да агляду, можна б яго лепш правесці і ўзровень быў бы вышэйшы“.

Здаецца, сам Аляксандр Бандарук ужо заразіўся бакцылай песні. Ці за яго прыкладам пойдуць іншыя таленавітыя спевакі ў вёсцы? Няхай бы вярнуліся спявачыя традыцыі гэтай вялікай вёскі! (вл)

Беларусіяна

У чарговым, трэцім нумары за бягучы год часопіса „Slavia Orientalis“ (органу Камітэта славяназнаўства Польскай акадэміі навук) навуковы працаўнік Варшаўскага ўніверсітэта др Аляксандр Баршчэўскі памясціў артыкул „Палякі і польская літаратура ў жыцці Янкі Купалы“. Аўтар, абапіраючыся на багатых крыніцах, а перш за ўсё на аўтабіяграфічных матэрыялах вялікага беларускага паэта, падкрэслівае, што польская культура і дзеячы польскага вызваленчага руху (удзельнік студэнцкага паўстання Зыгмунт Чаховіч) адыгралі вялікую ролю ў станаўленні Янкі Купалы як асобы і творцы. А. Баршчэўскі сцвярджае таксама, што гаворачы „аб ролі польскай літаратуры ў фармаванні асобы і творчасці Купалы трэба падкрэсліць, што захапленне гэтай літаратурай з боку Купалы вынікала з непераходзячых каштоўнасцей польскіх літаратурных здабыткаў, а таксама з тэматычных сувязяў гэтай літаратуры з беларускімі землямі“. (мг)

НАШЫ СЯБРЫ

Дзімітр Назарук

Селянін з вёскі Вулька Тэрэхоўская Гайнаўскага павету Дзімітр Назарук мае добрыя вынікі ў сельскагаспадарчай прадукцыі. Вядзе ён 13-гектаровую гаспадарку. У 1971 годзе дабіўся найлепшых поспехаў: высокіх ураджаяў збожжавых культур і добрых вынікаў у жывёлагадоўлі. Пад пасевы і на сенажаці высеяў больш 6 тон мінеральных угнаенняў. На эфекты таксама не прыйшлося доўга чакаць. Дзяржаве прадаў ён каля 10 тон збожжа, 11 штук свінней і 7 кароў. Як узнагароду атрымаў Залаты крыж заслугі. Цяпер Дзімітр Назарук не мае надта вялікіх вынікаў у прадукцыі на сваёй гаспадарцы. Перашкодзіла хвароба. Яму не можна цяжка працаваць. Аднак гаспадарка ў яго на добрым узроўні. У цяжкіх палявых работах яму дапамагае ў першую чаргу сельскагаспадарчы гурток са Ставішчаў. Асаблівую ўвагу прывязвае да гэтага дыспетчар гэтага сельгасгуртка Аляксандр Саўчук.

Дзімітр Назарук мае добрыя, некаторыя мураваныя, будынкі і частку ўласных сельскагаспадарчых машын, пры дапамозе якіх аблягчае сабе працу.

Дзімітр Назарук з'яўляецца сталым чытачом „Нівы“. (ця)

МАЛА, АЛЕ ЦІКАВА

ДЗЕ НАЙЛЕПШ І ДЗЕ НАЙГОРШ ЯДУЦЬ?

Найлепш аджыўляюцца жыхары Злучаных Штатаў Амерыкі (3300 калорый штодзённа на асобу) і Савецкага Саюза (3180 калорый). Найгорш аджыўляюцца жыхары Танзаніі (1700 калорый на асобу).

У РЫТМЕ ТАНЦА

Танцавальная група з Белавежы на фэстыне ў Збучы.

Фота М. Хмялеўскага

На зямлі ЗША помнік Я. Купалу

Як паведамляе „Голас Радзімы“, 1 чэрвеня г.г. у Араў-парку (ЗША) адбылася вялікая ўрачыстасць. Прадстаўнікі прагрэсіўнай рускай, беларускай і ўкраінскай грамадскасці ЗША, а таксама людзі іншых нацыянальнасцей сабраліся сюды, каб адзначыць 25-годдзе Араў-парку і прысутнічаць на адкрыцці помніка вялікаму песняру беларускага народа Янку Купалу. З усёй краіны ў парк прыехала звыш тысячы чалавек.

На ўрачыстасці да суайчыннікаў прыбылі беларускі пісьменнік Андрэй Макаёнак, аўтар помніка скульптар Анатоль Анікейчык і супрацоўніца савецкай місіі пры ААН Вольга Новікава.

Прагучаў амерыканскі нацыянальны гімн, які выканаў вядомы оперны спявак А. Голуб. Урачысты мітынг адкрыў старшыня камітэта культурнага праекта Уладзімір Мінкевіч. Ад імя прысутных і ўсіх людзей добрай волі ў Амерыцы ён шчыра падзякаваў савецкаму народу за каштоўны падарунак — помнік беларускаму паэту, і выказаў надзею, што ў Араў-парку ўдасца паставіць помнік і вялікаму польскаму паэту Адаму Міцкевічу. З прамовамі выступілі таксама савецкія госці. Пасля ўкраінскі хор імя Леантовіча і жаночы хор „Бярозка“ выканалі беларускія і ўкраінскія народныя песні, а маладзёжная група танцавальнага ансамбля „Юла“ беларускія народныя танцы.

Этнаграфічнае акенца

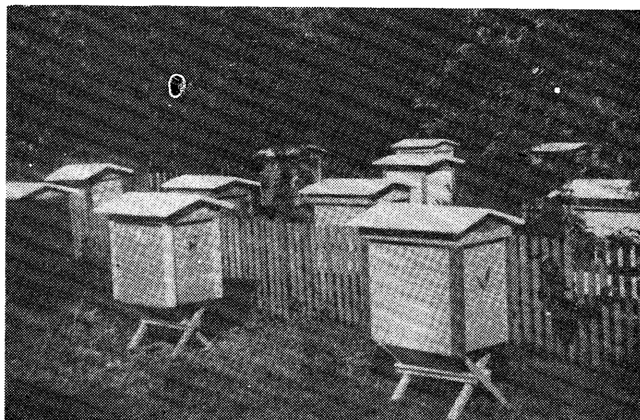

Пасека Яўгенія Грыкі са Свінарыяў Гайнаўскага павету.

Фота Я. Цялушэцкага.

Клёс у Белавежы

Выйшла другое выданне „Духа Белавежы“ А. Амільяновіча. Як відаць, кніжка заваявала чытальніцкую публіку. Аб гэтым сведчыць таксама нядаўні сандаж, праведзены ў кнігарнях і апублікаваны ў цэнтральнай прэсе. „Дух Белавежы“ ў маламестачковым асяроддзі (і зусім не на Беласточчыне) займае перадавыя пазіцыі. Вядома, справа тут у літаратурным гатунку. З'явіўся новы Клёс. А такога героя любіць без памяці радавы (значыць і шырокі) чытач. І нелагічнымі з'яўляюцца адносіны пісьменнікаў да капітана Клёса: зусім не зайздросцяць ягонай славе і не імкнуцца пашыраць рады яго саратнікаў. Несумненна, выяўляюцца тут панскія адносіны да плебею літаратуры, якімі лічацца аўтары сенсацыйных аповесцей. Але ці толькі гэта? Ці часам не адольвае іх творчая немач?

Сапраўды, ці многім пад сілу паўнакроўны Клёс? Такі, напрыклад, як Кміціц ці Валадыёўскі. Прыгодніцкая літаратура, калі да яе падыйсці ўсур'ёз, улічыўшы пазнавальныя, выхаваўчыя, маральныя і іншыя падобныя аспекты, цяжкі і адказны занятак.

Ці справіўся з ім Амільяновіч? З першай да апошняй старонкі „Дух Белавежы“ трымае чытача ў напружанасці. Кніжку хочацца чытаць, але адначасова, з ходам падзей, нарастае недавер да аўтара. Ужо ж вельмі лёгка ўсё ўдаецца нашаму Штангеру. Трапіўшы ў логава нямецкай разведкі, ён, бы немаўлят, абмотвае навокал пальца мацёрых ваўкоў. Пры тым у сітуацыях, у якіх толькі наіўных можна вывесці ў чыстае поле. А разведчыкі „Горн“ нацэлены на цэнтральны участак Усходняга фронту. Значыць, складаліся яны з адборных асаў. Значыць, і дзейнасць Штангера сярод іх павінна быць куды больш складанай. Гэтага не выйшла. Прадстаўнікі варожага лагера нарысаваны паводле выцертага ўжо штампа. Складаюцца яны з двух ваюючых паміж сабой лагераў: інтэлігентных разведчыкаў — прафесіяналаў і бяздарных дылетантаў з гестапа. На гэтым канфлікце і дзейнічае Штангер. І парадокс: поўнасцю яму давяраюць прафесіяналы (якія, дарэчы, выглядаюць даволі сімпатычнымі малымі), а выкрываюць яго сапраўдную ролю дылетанты. Давялося аўтару трапіць у пастку, якую сам паставіў.

Аповесць пабудавана на літаратурнай фікцыі. Але асаджана ў гістарычнай мясцовасці. Не ведаю, у якой ступені можна ў такім выпадку стварыць падзеі, якіх фактычна, не было.

Незаслужаная слава ці недацэненыя заслугі дзейнічаюць аднолькава: выклікаюць незадавальненне. Думаю аднак, што тэрмін „беларуская паліцыя“, якім аўтар называе мясцовых бобікаў — лішняя і шкодная фантазія (як вядома, ніякай беларускай паліцыі тут не было: гэтыя органы немцы камплектавалі не па нацыянальных прыкметах).

Поўнасцю ўдачнай можна назваць постаць партызанскага камандзіра „Нікара“. Фактычна ён і з'яўляецца духам пушчы. Таямнічы, адчайны, нечакана з'яўляецца там, дзе трэба. І пры ўсіх ўмоўнасцях, не выклікае засцярог. Аднак, у адрозненне ад Штангера, дзейнічае ён у менш складаных абставінах. Яго справа — толькі лупіць.

Што тады ў цэласці прадстаўляе сабою „Дух Белавежы“? Нягледзячы на крытычныя заўвагі, бачу яго асаблівую ролю ў папулярызацыі Белавежскай пушчы. Уяўляю патокі экскурсантаў, якія шукаць будуць у пушчы слядоў „Духа“. І калі кіраўнікі, адказныя за турыстыку ў Белавежы, акажуцца на ўзроўні, зробяць з гэтага капітал. А дарэчы: чаму ў цэлай Белавежскай пушчы, пазнакаванай рознакаляровымі турыстычнымі шляхамі, няма ніводнай адпаведна рэканструяванай партызанскай зямлянкі? Чаму толькі спарахнелы дуб, пад якім мог адпачываць (але не вядома ці адпачываў) у час палявання Ягайла, або невядомага паходжання замчышча павінны быць магнітам, дзейнічаючым на ўяўленні турыстаў? Ці апошняя вайна пакінула ў Белавежы менш трывалыя сляды?

Дакументаваў іх не раз і аўтар „Духа“. І магчыма таму не да спадобы мне гэты „Дух“, бо бачу Амільяновіча толькі як дакументаліста.

Г. Валкавыцкі

Язэп Гогель — старшы фарміроўшчык кафлярні ў Гарадку.

КАМУ ПЕЧКУ, ДЫ ЯШЧЭ З ЛЯЖАЙКАЙ ?

На ляжайцы, вядома, зімою найлепей бакі пагрэць. Хоць шмат хто ўжо заводзіць у хаце цэнтральнае ацяпленне, пячнікам таксама работы не бракуе. Ідуць у справу кафлі — белыя і каляровыя. Растуць печкі — вялікія і меншыя з ляжайкамі і без ляжаек. Толькі кафлярня ў Гарадку пастаўляе што месяц 40 000 бліскучых, проста з печкі, свежанькіх кафляў. 20 працаўнікоў штодзённа месяць, лепяць (фармуюць), ды выпякаюць новую прадукцыю. За першых 5 месяцаў 1973 г. выканалі план на 100%.

Ой прыйшлося папацець. Тэмпература ў печах да выпальвання кафляў 900—1000°. Працуй каля гэтакай цацы, калі на двары спякота.

Не дарам кіраўнік прадпрыемства Уладзімір Саеўскі топчацца каля рабочых, як квактуха каля куранят. А то ім малака, а то ім кавы. Для ахвотнікаў нават сок „Сорбовіт" у запасе трымае. Бядуе за сваіх падапечных і адзіны, акрамя кіраўніка, працаўнік адміністрацыі Люба Кандрусік.

Яна тут і рэферэнт і магазінер. І як тут не бедаваць. Іхняя гордасць сатуратар да газавання вады, за які заплацілі 5 000 зл. стаіць пераважна бясчынны, не хапае газу, які абавязаны дастаўляць Беластоцкія Заклады Керамікі Будаўлянай.

Вось кажуць рабочыя, каб узяць пару мягкіх крэслаў перанесці з беластоцкіх блокаў у пабліжы нашай печы (разумеецца разам з тымі, якія на іх сядзець прывыклі).

А калектыў тут маем здысцыплінаваны. Узяць такога Міхалая Гогаля, выдатнага фарміроўшчыка. Лепіць кафлі быццам бы гуляе. Раз! Ломаць гліны дроцікам адрэзаў. Два! Залажыў у форму. Прыціснуў, абгладзіў і маеш кафлю, хоць ты яго на выстаўку пасылай. Нездарма ён 45 гадоў працуе ў сваёй спецыяльнасці, да пенсіі набліжаецца. На саракавыя ўгодкі актыўнай працы дастаў узнагароду. Не міне яна яго, мусіць, і на 45-ыя, якія прыпадаюць летась. Не таямніца і тое, што яго прадставілі з аказіі 22 ліпеня 73 г. да дзяржаўнай адзнакі. Ёсць за што.

Не ўступае яму і Язэп Гогель, які працуе таксама ўжо больш чым сорак год у гэтай галіне прадукцыі.

Такіх фарміроўшчыкаў мала дзе знойдзеш. Ды і маладшыя стараюцца. Усе згодныя з тым, што прадукцыю прадпрыемства можна было выдатна павялічыць. Бяда толькі з глінай. Справа ў тым, што не хапае людзей да перапрабу гліны. За гэтую вельмі цяжкую, а зімою проста катаржную працу плацяць чамусьці найніжэйшыя стаўкі. Не дзівата, што і ахвотнікаў да яе не знаходзіцца.

Як бачыце рэзервы ёсць. Кафлярня ў Гарадку смела магла б дакінуць сваю жменю ў дзяржаўны банк 20 мільярдаў. Без ніякіх інвестыцый. Хапіла б цвяроза ацаніць чалавечую працу.

Шкада, што дзе якіх дробных недахопаў ва ўмовах працы і аплаты нельга ўпарадкаваць грамадскім чынам, так як скажам тэрэну прадпрыемства. Спатыкалі б мы тады, напэўна, на жыццёвым шляху замест частых яшчэ бедакоў адны кветкі — такія, як на пляцы перад гарадоцкай кафлярняй.

Ларс

Краязнаўчы слоўнік ● Пра Міхалоўскую малачарню ● Да дырэктараў і настаўнікаў школ з навучаннем беларускай мовы ● Пра школу ў Навасадах ● Фотарэпартаж з жыцця салдат падраздзялення ОТК у Саколцы ● Не агнём пажар страшны (Валілы) ● Аб новых даследваннях рака ў СССР ● Весткі са Страблі, Дубіч Царкоўных, Грэдалёў, Шудзялава, ● Песня з рэпертуару Галіны Францковяк „Bawimy się w życie".

Надбужжа не толькі чакае ...

Пачатак на стар. 1

кай крэйдзе. А ўсіх чакае тут цішыня, маляўнічы прастор, свежае нескажонае паветра.

Што і казаць, Надбужжа мае дасканалыя ўмовы для атракцыйнага адпачынку і турыстыкі. Але сучасны адпачываючы ці турыст — асоба патрабавальная. Апрача раскошау натуры ён вымагае добрага харчавання, прыемнага развесялення, выгоднага начлегу і ладных дарог. Скажам праўду: ва ўсіх гэтых патрэбах Надбужжа яшчэ вымагае многа працы і сродкаў.

А што пра гэта думаюць ваяводскія, павятовыя, мясцовыя ўлады і звычайныя жыхары гэтага атракцыйнага „поўдня" Беласточчыны?

Ваяводскія. Па ініцыятыве мгр Міхалая Патэюка, пад кіраўніцтвам інж. арх. Леанарда Будрыка ў Ваяводскай урбаністычнай працоўні пры Прэзідыуме ВРН у Беластоку ў 1971 г. паўстала „Студыум прасторнага загаспадаравання раёну ракі Буга на абшары Мельнік — Драгічын". Шматлікі калектыў сааўтараў пры ўдзеле навуковых працаўнікоў Варшаўскага палітэхнічнага інстытута апрацаваў фундаментальную манаграфію, якая ёсць падставай для далейшага развіцця Надбужжа як раёну масавага адпачынку і турыстыкі. Такім чынам першы і салідны крок ужо зроблены. Ён з'яўляецца падставай для далейшага дзеяння.

Павятовыя. Апрацавалі канкрэтны план дзеяння і прыступілі да работы, накіроўваючы перш за ўсё прадназначаныя на выпачынкавае будаўніцтва сродкі ўсіх прадпрыемстваў і арганізацый Сямяціцкага павету на інвестыцыі над Бугам. Кожны выгаспадараваны ў павятовых фондах грош таксама ідзе ў гэтым жа напрамку. Вынікі ўжо ёсць. У Вольку пралягла асфальтаваная шаша, над самым берагам ракі коштам 1.400 тысяч злотых паўстаў летні рэстаранкафэ, праведзена электрычнасць, закладаецца вадаправод. У Драгічыне ў прыгожым месцы ля Замкавай гары пабудавана кафэ з верандай на астаўшымся ад апошняй вайны дзоце.

Мясцовыя. У Мельніку гмінная рада дапамагла мясцовым грамадскім арганізацыям пабудаваць прыстань, гангар на 30 байдарак, танцавальную пляцоўку, набыць байдаркі, плануе пабудову летняга кафэ. У Вольцы розныя прадпрыемствы з Сямяціч, Бельска і Беластока пабудавалі 20 кампінговых домікаў, ёсць прыстань, гангар і байдаркі. Драгічын найбольш актыўны дзякуючы ахвярнай дзейнасці членаў Таварыства прыяцеляў драгічынскай зямлі мае добра загаспадараваны пляж, лодачную станцыю (байдаркі, лодкі і нават парусьнікі), рэстаран, пасёлак кампінговых домікаў, а нават свой танцавальны маладзёжны аркестр.

Звычайныя жыхары Надбужжа. Актыўна ўдзельнічаюць у грамадскіх працах на карысць турыстычнага загаспадаравання свае мясцовасці і самі будуюцца. Так, іменна будуюць прыгожыя прасторныя дамы, для выгоды будучых „дачнікаў", узводзяць мураваныя хлявы і стадолы, каб развіваць сваю гаспадарку, бо „дачнік" — істота пражэрлівая.

Іншыя. Настаўніцкі кватэрны кааператыў „Асвета" ў Варшаве ўжо вядзе канкрэтныя размовы з ваяводскімі і павятовымі ўладамі аб пабудове ў Драгічыне коштам 50 мільёнаў злотых выпачынкавага комплексу на 500 месц, а таксама заснавання 4—5-гектаровай агароднінай гаспадаркі для вырошчвання варыва і кветак (на мясцовыя патрэбы і продаж у Варшаве). Ужо прыняты канкрэтныя рашэнні аб пабудове гэтых аб'ектаў. Паленія з-за граніцы таксама праяўляе зацікаўленне аб пабудове ў Драгічыне пасёлка аднасямейных віла́ў.

І так, соннае дагэтуль Надбужжа ажывілася. Калі ж запачаткаваныя ўжо ініцыятывы і працы набяруць адпаведнага размаху, яно стане надта прыемным адпачынкавым рэгіёнам. І не выпадкова — цудоўны гэта куточак Беласточчыны!

Міхалай Гайдук
Фота — аўтара

Жыллёвыя блокі ў Саколцы. **Фота Я. Цялушэцкага**

НА СПАРТЫЎНАЙ НІВЕ

Гмінныя дажынкавыя бегі

Гмінная рада ЛЗС у Саколцы арганізавала ў вёсцы Геніюшы гмінныя дажынкавыя бегі. Удзельнічала ў іх 32 асобы, у тым ліку 12 дзяўчат. Сярод дзяўчат на 800 і 1500 метраў першымі былі І. Бароўская і Я. Геніюш з ЛЗС Геніюшы. Сярод юнакоў на дыстанцыях 1 500 і 3 000 метраў перамаглі М. Пуцілоўскі (ЛЗС Пуцілкі) і В. Казлоўскі (ЛЗС Геніюшы). Пры агульным падліку пунктаў аказалася, што найлепшым быў ЛЗС з Геніюшаў, а затым ЛЗС Шышкі і ЛЗС Пуцілкі.

Найлепшым спартсменам, удзельнікам бегаў, на заканчэнне спартыўнага мерапрыемства, былі ўручаны кубак начальніка гміны Г. Януша і рэчавыя ўзнагароды. (ця)

Беларуская літаратура — Аляксандар Баршчэўскі

Нашаніўская пара

ЯДВІГІН Ш. — ЧАСТКА VII

Сацыяльна-бытавыя апавяданні. Сацыяльна-бытавыя творы Ядвігіна Ш. — гэта творы рэалістычныя. У іх адклікаўся пісьменнік да тых з'яў і тых праблем, якія дамінавалі ў жыцці тагачаснай Беларусі. Героі сацыяльна-бытавых апавяданняў пісьменніка — гэта людзі найчасцей нешчаслівыя. Нешчаслівыя і па прычыне пануючых сацыяльна-палітычных умоў жыцця, нешчаслівыя па прычыне існуючых звычаёва-маральных адносін, нешчаслівыя па прычыне такіх ці іншых суб'ектыўных намоваў і перакананняў.

З якіх пазіцый глядзіць тут пісьменнік на сваіх герояў? З тых шляхецкіх, ці з тых народніцкіх, якія праяўляліся ў іншых катэгорыях яго твораў? Не ўсе сацыяльна-бытавыя апавяданні пісьменніка ўтрыманы ў аднолькавай ідэалогіі. Аднак трэба сказаць, што рысунак рэчаіснасці выступаючы ў рэалістычных творах Ядвігіна Ш. наогул насычаны паслядоўным дэмакратызмам. Чытаючы гэтыя творы не можам мець ніякіх сумненняў адносна таго, на чыім баку стаіць аўтар. Заўсёды пісьменнік па старане пакрыўджаных, бедных, слабых, гаротных. І таму трэба прызнаць рацыю Навіне (А. Луцкевічу), які піша: „...сточы як быццам па-над народам здолеў улавіць біццё сэрца гэтага народа. Ён быццам падслухаў беларуская селяніна, праняўся духам ягоным і абразамі народнае мыслі, выяўляе народную душу. А робіць гэта так добра, што нягледзячы на глыбока ўтоены ў уласнай душы яго шляхецкі погляд, не чуецца ў яго ані фальшывых нотак, ані ненатуральнасці" (Навіна, „Адбітае жыццё". Вільня 1929 г. с. 33).

Да сацыяльна-бытавых твораў пісьменніка трэба аднесці перад усім апавяданні: „Зарабляюць", „Гаротнае", „З бальнічнага жыцця", пераходную пазіцыю паміж сацыяльна-бытавымі гумарыстычнымі або сатырычнымі займаюць навелы „Цырк", „Шчаслівая", „Зарабіў".

Першае з гэтых апавяданняў „Зарабляюць" было апублікавана ў 34 нумары „Нашай нівы" за 1909 год. З гэтага вынікае, што сур'ёзная літаратурная трактоўка жыцця выступіла ў Ядвігіна Ш. ужо на пачатку яго літаратурнай дзейнасці. У апавяданні „Зарабляюць" заняўся пісьменнік найбольш нешчаслівай катэгорыяй кожнага грамадства — сіротамі. Героі твора — Адамка і яго старэйшая сястра Ганулька. Усе падзеі твора падаюцца праз прызму адчуванняў і свядомасці Адамкі. З апавядання вынікае, што Ядвігін Ш. добра ведаў псіхіку дзіцяці. Змест апавядання досыць просты. Адамка і Ганулька — сіраты, мусяць зарабляць на сваё ўтрыманне. Адамка спаўняе функцыю прыслугі і лакея, афіцыянта. Ганулька займаецца прастытуцыяй. Хлапец пачынае ўсведамляць характар занятку сваёй сястры. У яго душы будзіцца балючы бяссільны пратэст.

Уся стылістыка апавядання ўтрымана ў сентыментальна-слязлівай манеры. Аднак нельга з гэтага рабіць аўтару закіду. Ужо мы сказалі, што гісторыя жыцця сірат пададзена праз прызму адчуванняў хлапчука Адамкі. Элемент жалю, дзіцячага бяссільнага пратэсту, наракання, горычы акрасляе ўсе выказванні героя. Такому настрою апавядання падыходзіць наіўна-эмацыянальны стыль. Ён і выступае ў творы. Прыкладам можа быць ніжэй прыведзены фрагмент твора: „Мая служба вельмі цяжкая — найгоры, калі Ганулька — мая родная сястрычка, — крыкне: „Адам — яшчэ бутэльку віна!" — ляту, нясу, адпечатываю, нейк ногі і рукі мае трасуцца і мест у шклянкі лію віно на белы, чысты абрус, бо не на віно гляджу, як зачараваны, у сінія, сінія вочкі сваёй Ганулькі, і хочацца мне крыкнуць так, каб увесь свет пачуў: „кідай сястра безработную службу, кідай мая дарагая".

Ідэйны бок апавядання абсалютна ясны. Ядвігін Ш. як чалавек і як пісьменнік па боку сірат і супраць тых, хто давёў іх да такога стану жыцця.

Пачатак на стар. 1

Вераснёвыя ўспаміны

леза... Атакі на нашы акопы паўтараліся адна за другой, але наша рота не адступала. Трымалі мы абарону ад 5 гадзіны раніцы да 4 пасля абеду. Ротным камандзірам быў у нас падпаручнік Сівэк. Развважлівы і смелы афіцэр. Яму далажылі, што Хойніцы ўжо ў руках немцаў і мы асталіся ў акружэнні. „Спакойна, хлопцы! — скамандаваў ён. — Адступаем, але без панікі". І сапраўды, удалося яму неяк прамкнуцца праз нямецкае ўмацаванне. Ідзём лясной дарогай. Насупраць нейкі старэча. „Салдацікі, дзеці родныя, — кажа ён, — куды ж вы?! То ж там ужо немцы!" Камандзір не паслухаў яго. Толькі ўзняліся мы на ўзгорак, а тут як застракочуць з кулямётаў. Першых скасілі адразу. Я паспеў упасці і схаваць галаву за верставы стоўб. А немцы сякуць. Адзін з ротных камандзіраў, паручнік Гасэ, паднялся на поўны рост, бяжыць сярэдзінай дарогі з пісталетам у руцэ і крычыць: „Салдаты, за мною!" Але ж хто толькі адарвецца ад зямлі, дык адразу падае на спіну. А яго, гэтага паручніка, і кулі не кранаюць. Я кароткімі скокамі прабраўся ў лес. На дарозе асталіся забітыя і параненыя. Сабраліся мы зноў над каналам, які ўваходзіў у рэчку Брда. У нашым батальёне не хапала ўжо 160 чалавек. Але з іншых часцей назбіралася войска поўным-поўна. Занялі мы абарону. Я пры кулямёце. Змучаны і галодны, ноч, спаць хочацца. „Глядзі, Бандарук, — кажа мне харонжы, — каб не прапусціў немцаў". Апоўначы чую, што трашчыць нешта ў карчах. Дакладваю харонжаму, а ён загадвае: „Бандарук, агню!" Я націснуў кулямёт. А куды і навошта — дык чорт яго ведае. Як узнялася страляніна! Божа мой! Да раніцы не змаўкала. На світанні неяк выбраліся мы з гэтага пекла і трапілі пад абстрэл... сваіх. 57-мы Ковельскі полк узяў нас за немцаў. У нядзелю, трэцяга верасня, адступаючы на Грудзёндз, дабраліся мы да нейкага скрыжавання дарог, а там войска з усіх бакоў. Утваряўся неймаверны натоўп. Пяхота, кавалерыя, табор... што хочаш. Раптам з-за лесу выскачыў беленькі самалёт. „Вось англійцы спяшаюць нам на дапамогу!" — кажа наш камандзір. Самалёт аддаляецца, а праз нейкіх 15 хвілін закружылася над намі нейкіх 20 нямецкіх бамбардзіроўшчыкаў. І пачалося... Разбегліся мы хто куды мог і паспеў. Памятаю, што наступнага дня апынуліся мы над рэчкай Чорнай. Салдат поўнымпоўна, як мурашак, але афіцэраў — ніводнага. Самы старэйшы чын — гэта сяржант, які бярэ нас — нейкіх 5—6 тыс. чалавек — пад сваю каманду. Дабраліся мы да Віслы, а тут няма ўжо мосту. Рака там шырокая, а немцы сякуць... Куды пойдзеш? На нашых вачах гітлераўцы расстралялі цэлую роту кавалерыстаў, якія спрабавалі пераплысці Віслу. Асталося толькі адно: ратавацца, хто як можа. Нас сабралася чалавек 20, пераважна землякоў, з-пад Гайнаўкі і Белавежы...

Блыталіся яны па Тухольскіх лясах, пакуль не наткнуліся на немцаў. Так у Мікалая Бандарука пачалося 6-гадовае, шматпакутнае жыццё палонніка і нявольніка катаржнай працы. Перажыў ён усё гэта, мабыць, толькі таму, што ад маленства быў прывучаны да бяды і голаду.

Цяпер Мікалая Бандарука лічаць у Вульцы Нурэцкай лепшым гаспадаром, а на стражы дзяржаўных межаў нашай Радзімы стаіць ужо яго сын — Сцяпан, матрос ваенна-марскіх сіл Народнай Польшчы.

Віктар Рудчык

Вырабы Бабулевічаў

Міхась і Марыя Бабулевічы з вёскі Парцава Бельскага павету ўжо многа гадоў выконваюць з саломы і віхліны розныя роду пляцёнкі, домікі для птушак, талеркі, вазы, а таксама шырокавядомыя каробкі.

Варта адзначыць, што вырабы М. і М. Бабулевічаў ідуць на экспарт у Бельгію, Францыю і Амерыку.

Тэкст і фота **Я. Цялушэцкага**

Дзе дружныя ўсе...

Клуб „Руху" ў Сакалянах Сакольскага павету заснаваўся шэсць гадоў таму назад. Дзейнасцю яго кіруе Люба Бакун. Сакалянская моладзь арганізуе ў клубе розныя культурна-асветныя і разрыўковыя мерапрыемствы. Адбыліся тут алімпіяды грамадска-палітычных і сельскагаспадарчых ведаў. Пасля алімпіяды ў сваім асяроддзі, найлепшых удзельнікі іх занялі трэцяе месца на гмінным алімпіядзе. У клубе адбываюцца сустрэчы з журналістамі (сёлета наведаў іх клуб журналіст Ю. Дзікоўскі з „Пшыязні"), акцёрамі беластоцкага дзяржаўнага тэатра, з дакладамі выступаюць лектары (моладзь забяспечвае іх уласнымі сродкамі транспарту да бліжэйшага аўтобуса або цягніка), часта даклады чытае дырэктар школы ў Якаўлянах І. Пацэвіч, тут адбываюцца сельскагаспадарчыя курсы. Дружная моладзь у Сакалянах. Патрапіць яна ўмела карыстаць з тэлевізійных перадач. Пасля цікавых кінафільмаў, або тэатральных спектакляў, юнакі і дзяўчаты арганізуюць дыскусійныя вечарыны. Апрача таго, заўсёды знойдуць яны час на патанцоўку ў вольны час у нядзелю пры адаптары, магнетафоне або пад гукі свайго аркестра. Штогод адбываюцца тут наваготнія балы, „анджэйковыя" вечарыны. З розных нагод кіраўнічка клуба арганізуе культурныя мерапрыемствы для дзяцей і моладзі. Частыя наведвальнікі клуба ўдзельнічаюць у розных згадуй-згадулях і конкурсах. Моладзь не дазволіць вясці сябе ў клубе непрыстойна. Яна тут адказная за даверанны ёй абавязкі гаспадара клуба. Яна і сама рамантуе крэслы, столікі, малюе столь або сцэны ў клубе, рамантуе дзверы.

У клубе збіраецца мастацкі вакальна-музычны калектыў. Да яго належаць Веслаў Кукліч (ён сам піша словы і стварае ўласныя мелодыі), Янка Хацей, Эдвард Маркоўскі, Тадэуш Вайцехоўскі, Чэслаў Санько і іншыя. Калектыў выступае з праграмай у клубе ў сваім асяроддзі, а таксама ў навакольных вёсках. Свае мелодыі запісаў на магнетафонную стужку і іх можна паслухаць у любы момант.

Ініцыятыву да працы паддае моладзі кіраўнічка клуба. Яна патрапіць заахвоціць моладзь да чытання свежай прэсы і да яе пакупкі, для дзяцей чытае казкі і цікавейшыя кніжкі, якія знаходзяцца ў клубе на паліцах, а пасля заахвочвае, каб іх куплялі. Дзеля шырэйшай прапаганды кніжкі, арганізуе чытальніцкія конкурсы. На вечарыны чытання цікавейшых кніг заказвае іх нават у Павятовай бібліятэцы ў Саколцы, да якой адсюль рукой падаць. Дзеці любяць Любу Бакун перш за ўсё за тое, што і кніжкі ім чытае і дэманструе розныя казкі з каляровых дыяфільмаў. А казак знаюць яны ўжо многа. Розных. Смешных і павучальных.

За добрыя поспехі ў працы клуб „Руху" ў Сакалянах штогод адзначаўся дыпломнымі і цэннымі рэчавымі ўзнагародамі. Вялікая ў тым заслуга такіх энтузіястаў грамадскай работы, як Галіны Каханоўскай (яна старшыня грамадскай рады клуба), Веслава Кукліча, Станіслава Каханоўіча, Ірэны Хацей, Генрыка Грыкі і другіх асоб.

Я. Цялушэцкі

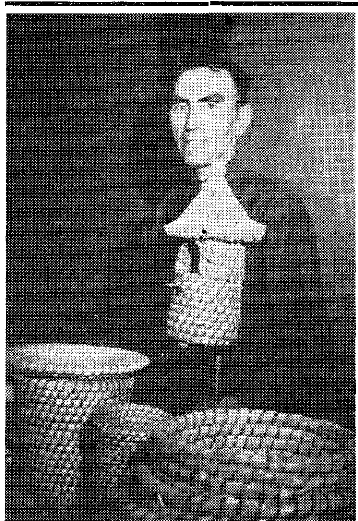

Фальклор

СЯМЕЙНАЯ

Moderato

Чэрвона каліна
Усю весну красіва.
Маладая дзеўчынанька
Сваё сэрца сушыла.
Маладая дзеўчынанька
Сваё сэрца сушыла.
— Ой, пайду я да броду,
Да броду па воду.
Ой, і стану я
Та й падумаю:
Чы я добрага роду?
Ой, і стану я
Та й падумаю:
Чы я добрага роду?
Ой я добрага роду,
На лічэнько прэкрасна —
Аддала ж міне моя матуля,
Дзе дружына нішчасна.
Аддала ж міне моя матуля,
Дзе дружына нішчасна.
Ой, пайду я да рэчкі,
Да рэчэнькі — утаплюся —
За ліхім мужом за разбойнікам
Я век ні разжывуся.
За ліхім мужом за разбойнікам
Я век ні разжывуся.
— Ні тапісь, дзіця мое,
Бо ты душу загубіш.
Ой, і чом жэ ты ні прызналасе,
Каго верна ты любіш?
Ой, і чом жэ ты ні прызналасе,
Каго верна ты любіш?
— Каго верно любіла,
Таго век ні забуду —
Нарыкала я на матуленьку,
Нарыкаці я буду.
Нарыкала я на матуленьку,
Нарыкаці я буду.
Ой, коб я тое знала,
Што то замужом ліхо.
Я сідзела бы, бульбу ела бы
У матуленькі ціхо.
Я сідзела бы, бульбу ела бы
У матуленькі ціхо.
Ой, коб я тое знала,
Што то горэ з бедою,
Чэсала б косу то й по волосу,
Сідзела б дзеўчыною.
Чэсала б косу то й по волосу,
Сідзела б дзеўчыною.

Ад Клаўдзіі Домань, 1912 года нараджэння, вёска Новая Воля Беластоцкага павету запісаў 22 чэрвеня 1973 года Мікалай Гайдук. З магнетафоннай стужкі нотны запіс зрабіў Эдуард Гойлік.

Не красулі, але нцб

У адным з нумароў нашага тыднёвіка мы пісалі аб пошуках праз нашых гаспадароў кароў пароды нцб (нізіннай чорна-белай). Напамінаем, што, напрыклад, жывёлаводы з Ягаднікаў Гайнаўскага павету ездзяць аж у Варшаўскае ваяводства за быдлам гэтай шляхетнай пароды. А ўсё гэта таму, што на Беласточчыне нцб толькі пачынае развівацца.

Што, праўда, нашае ваяводства з'яўляецца важным у краіне цэнтрам жывёлагадоўлі, калі ацэньваць гэта з боку малочных вырабаў. Нашыя малочныя заводы ў 1950 годзе купілі 41,8 мільёнаў літраў малака, у 1965 г. — 246,5 мільёна літраў малака, у мінулым — 449,7 мільёнаў літраў малака. У бягучым годзе, нягледзячы на тое, што запланавана купіць 475 мільёнаў, прадбачваецца прыняць 490 мільёнаў літраў малака. Малочнасць кароў у сярэднім дасягнула 2215 літраў малака ад адной каровы, а скупка ад статыстычнай каровы вынесла 1139 літраў малака. Гэта абазначае, што паказчык скупкі малака ў параўнанні да агульнай прадукцыі малака вельмі высокі. Перавышае ён сярэдні паказчык у краіне на 8,1 працэнта.

Нашыя малачары навучыліся рабіць дасканалыя вырабы. Мала таго, што навучыліся, але і перавышаюць іншых у краіне. Якасць беластоцкіх малачарскіх вырабаў на 5—11 працэнтаў вышэйшая ад сярэдняй у краіне. Ганарымся нашымі малачарнямі, якія заваявалі 22 знакі якасці (у тым ліку 3 найвышэйшыя сусветныя) на прадукаванне масла і 16 — на сыры.

Аднак якасць нашай жывёлы, калі разыходзіцца пра найважнейшыя ўжытковыя прыкметы, у нас слабая. Пераважная колькасць быдла — гэта парода чырвоная польская, або ўвогуле беспароднае быдла. Шляхетнай пароды налічваецца ўсяго каля 20 прац. Гаспадары пераканаліся ў тым, што дае лепшая парода, таму ездзяць па амаль усёй Польшчы ў пошуках гэтага дабытку.

Якасць жывёлагадоўлі сталася справай першапланавай. І гэта не таму, што такая мода, але таму, што ва ўмовах нашага ваяводства менавіта жывёлагадоўля ў хуткім станецца дамінуючым напрамкам не толькі жывёлагадоўлі, але і ўсёй сельскагаспадарчай прадукцыі. Пасля меліярацыі ўсіх зялёных угоддзяў будзем мець у нашым ваяводстве вялікую колькасць найтаннейшага корму, якім з'яўляецца зялёная трава. У нашай краіне няма нідзе такога рэгіёну як Беласточчына, дзе больш 30 працэнтаў сельскагаспадарчых угоддзяў займалі б лугі і пашы.

Паводле даных чэрвеньскага сельскагаспадарчага перапісу колькасць жывёлы перавышае ў нас 700 тыс. штук. З гэтага ліку аж 80 прац. трэба выменіць, або давесці да лепшай якасці. Паколькі ёсць цяжкасці з пакупкай шляхетнай пароды ў іншых ваяводствах, а сваіх цялічак мы не маем, апрацавана спецыяльную праграму адносна гэтага.

Асноўная праца па ўлепшванню якасці жывёлы ў нашым ваяводстве закончыцца да 1985 года. Заатэхнічная праграма прадбачвае, што да 1980 года абмен пародамі прыйме такія размеры, што 50 прац. пагалоўя жаночага матэрыялу будзе пароды нцб.

У кожным павеце іншая сітуацыя ў галіне пароды. Гаспадары некаторых паветаў маюць больш жывёлы шляхетнай пароды, а ў іншых — зусім мала. Не аднолькавыя і кармавыя ўмовы.

Каб атрымаць высокія прадукцыйныя вынікі, ваяводства падзелена на раёны. Паўночназаходняя частка, якая ахоплівае Галдапскі, Алецкі, Элцкі, Граеўскі, Сувальскі, Сейненскі, Аўгустоўскі, Кольненскі, Замброўскі, Ламжынскі і Манецкі паветы — гэта раён нізіннай пароды жывёлы.

Сярэдні раён ваяводства ахоплівае Высокамазавецкі павет, а таксама заходнія часткі Сямяціцкага, Бельскага, Лапскага, Беластоцкага, Сакольскага і Дуброўскага паветаў. Ужо ў гэтым годзе распачаліся тут інтэнсіўныя заатэхнічныя працы. Павялічацца тут пастаўкі жаночага матэрыялу пароды нцб. Адначасова паступова будуць выведзены бугаі чырвонай пароды, а на іх месца будуць пастаўлены бугаі пароды нцб і чарлсе.

На ўсходняй тэрыторыі Беласточчыны пакуль што астанецца парода польская чырвоная. Толькі пасля 1985 года да вёсак, якія маюць больш зялёных угоддзяў, будзе ўведзены жаночы матэрыял нцб. На тэрыторыі ўсяго гэтага раёну будзе прымяняцца выпіраючае скрыжаванне, якое на гэтай тэрыторыі будзе асноўным метадам паправы якасці жывёлы.

Такія планы заатэхнічнай службы. Аднак трэба памятаць, што лепшыя гаспадары, а нават вёскі і з усходняга раёну, будуць пераходзіць на пароду нцб. Трэба ім у гэтым таксама дапамагаць, асабліва заатэхнічнымі парадамі.

А. К.

КАРЭСПАНДЭНЦЫЯ З МІНСКА

Народны, танцавальны...

Пачыналі ад малога: некалькі аматараў, энтузіястаў танцавальнага мастацтва, пастанавілі прапагандаваць беларускія народныя танцы. Выступалі ў гарадскіх клубах, часамі няўмела — не хапала вопыту. Але галоўнае — было гарачае жаданне вучыцца танцаваць, несці мастацтва ў шырокія народныя масы.

І гэты энтузіязм прынёс пажаданыя вынікі. Яго выступленні ўсё больш і больш прыносілі эстэтычнае задавальненне гледачам, і яны ахвотна ішлі на канцэрты, якія даваў малады калектыў.

А цяпер? Цяпер у ансамблі налічваецца каля сарака чалавек. Гэта моладзь, якая працуе і вучыцца, а свой вольны ад працы і вучобы час аддае танцу. Тут рабочыя заводаў „Газаапарат" і электравымяральнай апаратуры, дзяўчаты з дывановага камбіната, юнакі з будоў горада, студэнты інстытутаў, вучні школ.

Каля трыццаці танцаў налічвае ў сваім рэпертуары „Радасць". Тут і рускія, і беларускія, і ўкраінскія танцы, і мастацтва нашых замежных сяброў — палякаў, венграў, чэхаў. Асаблівым поспехам у гледачоў карыстаюцца жывая бадзёрая беларуская „Лявоніха" і задушэўная сюіта „Вянок", імклівы ўкраінскі „Гапак" і „Закарпацкая Верхавіна". Горача апладзіруюць маладым танцорам, калі выконваюцца „Малдаўскія рапсодыі", венгерскі „Чардаш", польская „Мазурка".

Высокую і зусім заслужаную ацэнку сваім канцэртам атрымаў ансамбль „Радасць" на шматлікіх выступленнях не толькі на Брэстчыне і ў Мінску, але і ў многіх другіх гарадах нашай краіны. Брэсцкім хлопцам і дзяўчатам апладзіравалі ў Кіеве і Крыме, у Ленінградзе і Закарпацці. Але асабліва памятнымі былі для іх выступленні на сцэнах Крэмлёўскага тэатра і Дварца з'ездаў у Маскве на заключным канцэрце Усесаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва, прысвечанага 50-годдзю Савецкай улады. Тады ансамбль быў удастоены высокага звання Лаўрэата Усесаюзнага фестываля самадзейнага мастацтва.

Дэманстравалі брэстчане сваё майстэрства і за межамі нашай краіны — у Польскай Народнай Рэспубліцы, Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, Чэхаславакіі. Усё гэта ў актыве творчай біяграфіі танцораў „Радасці".

Танцавальны ансамбль прадстаўляе сабой цяпер добра зладжаны калектыў, які здольны вырашаць вялікія творчыя задачы.

Зіновій Ільынскі.

Куток практычных ведаў

СПАРТЫЎНЫЯ КАШУЛІ

У апошні час мужчыны, асабліва маладыя, цікавяцца модай амаль так, як і жанчыны, хаця не заўсёды ахвотна да гэтага прызнаюцца. Такім чынам, сёння пагаворым пра моду для мужчын.

Яшчэ зусім нядаўна крыкам мужчынскай моды былі нон-айронавыя кашулі, спачатку заграніячныя, пасля і краёвыя. Сапраўды, кашулі гэтыя вельмі практычныя, лёгка іх праць і хутка яны сохнуць. Маюць яны аднак адзін недахоп — не прапускаюць паветра, а летам гэта вельмі няздарова і негігіенічна. Таму летам мужчыны пачалі ізноў ахвотней насіць розныя спартыўныя кашулі з тканін, прапускаючых паветра: з палатна, папліна, элана-баво́ўны.

Такія кашулі, ці то ў клетку, ці ў палоску, ці нават у нейкія каляровыя ўзоры ці кветкі, разам з палатнянымі штанамі з'яўляюцца дасканалым летнім уборам на штодзень. Маладыя хлопцы, зразумела, ахвотней выбяруць узор больш каляровы, са стаячым каўнерыкам, пагонамі і большымі кішэнямі, а старэйшыя — фасон спакайнейшы і колер больш адналіты.

Летніх спартыўных кашуль ніколі ў мужчынскім гардэробе не замнога. Таму наша прамысловасць дастаўляе іх на рынак у вялікіх колькасцях. Толькі „Вульчанка", найбольшае прадпрыемства па вырабу кашуль у краіне, гонар лодзінскай прамысловасці дастаўляе на рынак 800 тысяч штук у год, а гэта складае амаль палову прадукцыі кашуль у краіне.

Вядомыя па сваёй высокай якасці таксама кашулі, якія шые кракаўская спулдзельня імя Яраслава Дамброўскага. Абедзве гэтыя фірмы атрымалі шмат узнагарод і медаляў, а іх вырабы маюць у асноўным знакі якасці.

У апошні час кашулі найчасцей дапасоўваюцца да фігуры. Мужчыны выглядаюць у іх зграбна, спартыўна і молада.

Сяброўка

Кансультацыя юрыста

ПЫТАННЕ: А. прыватнай умовай — без формы натарыяльнага акта — купіў у 1972 г. ад Б. участак зямлі велічынёю каля 1 га і пачаў на ім будавацца. Б. падаў у суд, патрабуючы звароту ўчастка. Ён спасылаецца на тое, што ўмова няважная, а адначасова адмаўляецца звярнуць грошы, якія ён распусціў. Ён гаворыць, што грошай мне не зверне, а нават калі б мне іх прысудзілі, то з яго не сышчуць. Ці можна затрымаць участак зямлі?

АДКАЗ: Пасля выдачы закону з 26 кастрычніка 1971 года аб урэгуляванні ўласнасці сельскіх гаспадарак, продаж зямлі, якая ўваходзіць у склад сельскай гаспадаркі, прыватнай умовай забаронены. Калі хто возьме ўчастак у валоданне на аснове ўмовы, заключанай не ў форме натарыяльнага акта, зямельныя ўлады загадваюць заключыць умову, згодную з законам, г. зн., у форме натарыяльнай, або звароту зямлі, вызначаючы на гэта трохмесячны тэрмін. Улады могуць пры гэтым пасля вызначанага тэрміну ў выпадку невыканання загаду пакараць штрафам, а нават забраць участак для дзяржавы за 50% вартасці, якая ўстаноўлена для продажу дзяржаўнай нерухомай маёмасці.

Таму, калі Б. звярнуўся ў суд, то ён справу выйграе. А. можа патрабаваць, каб выдача ўчастка залежала ад адначасовага звароту заплачанага яму грошай.

Кніжкі ПКО на „Фіят-126п"

Ад 5 лютага г.г. былі ўведзены спецыяльныя кніжкі ПКО на пакупку „Фіята—126п".

У Беластоцкім ваяводстве ПКО выдала 1.376 такіх кніжак, 894 з іх тэрмінам пакупкі ў 1977 годзе.

Цяпер можна далей адкрываць такія кніжкі з грашовым укладам у цэласці або на раты, але ўжо на гады 1978—1980. Гэтыя кніжкі апрацэнтаваны 3% у год (вл)

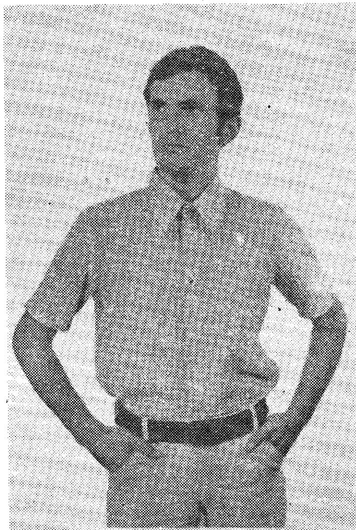

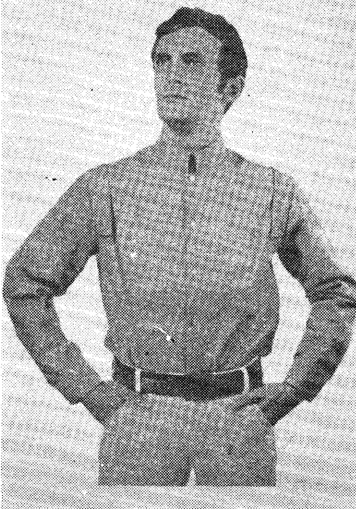

Д. МАРОЗАЎ

КРАХ АПЕРАЦЫІ „ЦЫКЛОН"

Лібель рэзка выпрастаўся.

— Усё гатова, можна ехаць. Дазвольце, пан падпалкоўнік, я паеду на радыёстанцыю разам з вамі? Хочацца давесці справу да канца.

Лібель зноў адчуў ва ўсім целе незвычайную лёгкасць, быццам і не было ззаду гэтых напружаных гадзін. Мельцар перасеў у яго машыну.

* * *

ЗУСІМ САКРЭТНА
НАЧАЛЬНІКУ АДДЗЕЛА
КОНТРРАЗВЕДКІ
„СМЕРШ" МАЁРУ
МЕЛЬНІЧЭНКУ Б. Т.

У дадатак да раней дадзеных указанняў загадваю закончыць аперацыю па захопу групы „Цыклон-Поўдзень" сёння не пазней 18 гадзін. План аперацыі застаецца без змяненняў. Трэба звярнуць увагу на бяспеку прыбыўшага сёння камандзіра групы, які мае дакументы на імя ст. лейтэнанта МУС В. Дуціса. Неабходна пасля затрымання ўказаная асоба павінна быць ізалявана ад удзельнікаў дыверсійнай групы і дастаўлена да мяне асабіста.

Генерал-маёр Быстроў

ПАЯДЫНАК НА ХУТАРЫ

Лейтэнант Кругер сядзеў у халаце за сталом і, не спяшаючыся, сёрбаў з вялікай гліняна́й міскі малако з накрышаным туды хлебам. Пасля канцэнтратаў гэта няхітрая сялянская страва здавалася яму райскай. Насупраць яго, падпёршы галаву рукамі, сядзеў Мікола Скляны. Над ім увесь куток займалі чорныя, у серабры абразы. Лейтэнант, павольна жуючы, разглядаў іх. Абодва яны не спалі ўсю ноч, чакаючы прыбыцця капітана Шварцбрука. Па інструкцыі адразу ж пасля прызямлення капітан павінен быў з'явіцца сюды, на гэты аддалены ад дарог і вёсак хутар. Аднак ужо мінуў поўдзень, а новы камандзір усё яшчэ не паяўляўся.

— Іван, — сказаў Кругер, — ты не ведаеш, што ў Еўропе вельмі цэняцца старыя рускія абразы? Калі я быў у Парыжы, дык вось за гэта, — ён паказаў на куток, — можна было б набыць цэлае багацце.

— У нас у Львове можна было б дастаць тое-сёе і больш цікавае. Да вайны, вядома. Цяпер наўрад ці засталося што. — Скляны ўздыхнуў. — Пан лейтэнант, вас не турбуе, што яго ўсё яшчэ няма? Магчыма, пан капітан накіраваўся прама ў атрад?

— Гэта выключна. — Кругер дапіў рэшткі малака проста з міскі. — Шварцбрук павінен прыбыць сюды. Напэўна, яго крыху аднесла ветрам. А потым у яго сякі-такі груз. Ён павінен яго дзесьці схаваць... А куды ты падзеў старую?

— Замкнуў у сутарэнні.

— Я ж загадаў табе знішчыць яе.

— Мне не хацелася страляць, тут вельмі далёка чутна.

— Можна было б і без страляніны. Ну, добра, няма чаго табе расседжвацца, ідзі паглядзі навокал.

Скляны неахвотна ўзяў з-пад лаўкі савецкі аўтамат, паправіў курткі, пацвіліў цывільны пінжак і, цяжка шоргаючы ботамі па гліняна́й падлозе, выйшаў з хаты.

Лейтэнант чуў, як рыпнулі веснічкі. Ён больш не мог супрацьдзейнічаць ціскаць здольнасці сну. „Пятнаццаць мінут, — пераконваў ён сябе, — не больш. Гэта пасля яды". Чорныя абразы ў сярэбраных рамках расплываліся перад ім. Лейтэнант паклаў галаву на стол і заснуў нібы праваліўся ў цёмную, душную яму. Сніўся яму Берлін. Ён ідзе з капітанам Шварцбрукам па Унтэр дэн Ліндэн. Яны цягнуць вялікую скрыню з абразамі.

...Скляны засеў у кустах непадалёк ад адзінай зарослай травой дарогі, што вядзе на хутар. Яму было не да сну. Адольвала трывога. А калі яго схапілі пры прызямленні? Тады ўсім ім будзе канец. Капітан, вядома, дзеля свайго выратавання, выдасць усю групу. Можа ўцячы цяпер, пакуль ён тут адзін? А куды пойдзеш? Скляны задуменна глядзеў на дарогу, што спускалася з узгорка. І раптам ён уздрыгнуў. Па сцяжынцы ўздоўж кустоў ішоў чалавек у форме савецкага афіцэра. Ён ішоў свабодна, не таячыся. За плячыма ў яго быў рэчавы мяшок, які Мікола і сам насіў калісьці.

Скляны схапіў аўтамат, потым адклаў яго. Высокі малады афіцэр з палявымі пагонамі старшага лейтэнанта падыходзіў усё бліжэй. Радыст устаў з-за кустоў. Убачыўшы Скляна, афіцэр спыніўся.

— Ну, што глядзіш, хлопец, — запытаў ён, усміхаючыся, — не ведаеш, дзе тут жыве ляснік Сямён Макаравіч?

На сэрцы ў Скляна адлягло, гэта быў пароль для сустрэчы.

— Сямён Макаравіч паехаў у Львоў, будзе праз тры дні, — адказаў ён. — Добры дзень, пан Шварцбрук, даўно вас чакаем.

— Цішэй ты, як цябе завуць?

— Іван, — сказаў Скляны. — Пой-

ТРЫБУНА чытачоў

РАДУГА

Бура даўно
ўжо мінула,
апошняя маланка
згасла,
над намі
чыстае неба
без хмар,
а на ім
рознаколерная
радуга —
гэта знак,
што людзі
могуць спакойна
выйсці на сустрэчу
шчасця.

Ніна Матысюк
Гайнаўскі беларускі ліцэй

УЗЛЯЦЕЎ

Людзі ходзяць па зямлі
і ўзнімаюцца высока.
І ў нашым тут павеце
Хтосьці ўзняўся на ракеце.
Як ён узляцеў,
Вельмі моцна закрычаў:
„Людзі, памажыце мне
Узляцець яшчэ вышэй,
Бо замала дастаю грошай“.
Тыя ж людзі, ці ж не дзіва,
Паднялі яго на брыгадзіра,
Але ён ды як не крыкне:
„Я ж яшчэ хачу вышэй!“
І пайшоў наш Янка —
Яго выбралі за дэлегата.
У дэлегацыі прабыў два дні,
А потым пайшоў у дырэктары.
Ох, які ж ён быў дырэктар —
Цэлы дзень сядзеў за сталом
І ўсё думаў, як дастаць дыплом.
Але ж штосьці яго доўга не было
І гэта Янку разгневала.
„Падымайце мяне яшчэ вышэй!“
Ды вышэй ужо ён не падняўся,
Бо на зямлю з гукам зваліўся.

Янка Здоўскі

ПІВА

Што за цуда, што за дзіва
Робіцца ў Спічках,
Бо у склеп прывезлі піва,
Не ў бутэльках, а ў бочках.

Усе ў склеп прыбеглі жвава.
Ужо ў чарзе усе стаяць,
А ці добрае тут піва?
Трэба яго спрабаваць.

Добра — хлопцы адказалі,
Бочку піва трэба браць,
Ідзем у жыта блізка Валі,
Будзем там мы папіваць.

Усе пайшлі, у жыце селі,
Хутка бочку адкрылі,
Сталі піць, чуць не памлелі,
Так на піве аджылі.

Ці ж здурэлі вы ўжо хлопцы,
Толькі піва папіваць?
Напіліся ўжо даволі,
Ідзіце лепш дамоў паспаць.

Васіль Асеннік

дзем хутчэй у хату, там вас чакае лейтэнант Кругер.

— А адкуль ты ведаеш маё прозвішча?

— Лейтэнант сказаў, ён жа ваяваў разам з вамі!

Мішэль спыніўся, уважліва гледзячы на „Івана“. Той таксама ўстаў.

— Ну і парадкі тут у вас! Ці не вельмі многа размоў? — Ён перайшоў на нямецкую мову.

— Па-нямецку разумееш?

— Навучыўся, — адказаў Скляны.

— Ну добра, ідзём, зараз зробім сюрпрыз? — Скляны нясмела ўсміхнуўся.

— Убачыш, толькі не забягай наперад! Вазьмі мой руказак.

Ведучы мірную гутарку, яны дайшлі да хутара. У хаце яны ўбачылі лейтэнанта Кругера, які ўсё яшчэ моцна спаў, паклаўшы на стол сваю калматую галаву.

— Ён што, п’яны? — запытаў шэптам Мішэль.

— Не, проста не спаў уначы. Мішэль падышоў да Кругера і пакратаў яго за плячо.

Кругер ускочыў на ногі.

— Вы моцна спіце, лейтэнант, а час не для сну!

(Працяг будзе)

У гасцях у роднай вёсцы

Пасля 40-гадовай разлукі, мне давялося зноў быць на Беласточчыне ў роднай вёсцы Валілы.

Вось і наша ліпа ля дарогі. Яе пасадзіў мой дзед у той час, калі я нарадзіўся. А вось і хата Івана Адамчыка. У яго хаце калісьці была школа, у якой я вучыўся польскай мовы. Памятаю, любіў дэкламаваць верш „Прысяга Тадэуша Касцюшкі на Кракаўскім рынку“ і верш „Гуралі“ Марыі Канапніцкай.

Многа спаткаў я ў Валілах знаёмых мне людзей і хат. Як людзі так і хаты пастарэлі, здаецца сталі меншымі. На захад ад вёскі відаць наш лес, куды я не раз хадзіў па грыбы. За рэчкаю Супрасль усё так, як і калісьці шуміць слаўны лес. Гэты лес многа ўсяго бачыў. Гэты лес помніць слаўнага беларускага сына Кастуся Каліноўскага і яго дружыну. У гэтым жа лесе злажылі свае галавы паўстанцы 1863 года, а іх брацкая магіла знаходзіцца ва ўрочышчы „Перацес“. У „Перацесе“ ў 1920 годзе хаваліся беларусы, каб не трапіць у легіёны Пілсудскага. У „Перацесе“ знайшлі сваё сховішча партызаны ў Вялікую Айчынную вайну.

Стаяў я гэтак над рэчкай і думаў. І ўспомніў год 1929, калі мы ўсёй сям’ёй пакідалі родную вёску і ехалі за акіян. У Беласток адвозіў нас наш дзядзька П. Чапель з Падзалук. Яго калёсы сумна скрыпелі, а нам і без таго было цяжка на сэрцы. Ехалі мы і не ведалі, што нас чакае. Адны зязюлі праводзілі нас аж пад Беласток, пакуль не скончыўся лес.

Усё гэта я перабіраў у думцы і быў шчаслівы, што зноў бачу гэтае месца, лес, хаты, людзей.

Я. Грыцук
Ташкент

Дарагое „Сэрцайка“!

Мне 17 год. Жыву я на вёсцы, але вучуся ў горадзе. У лютым гэтага года пазнаёмілася я з Васем. Разам мы хадзілі ў кіно, на прагулкі, нават разам вучылі ўрокі. Было нам добра. І мне нават не прыйшло ніколі на думку, што мы расстанемся. Аднак гэтак сталася. Вася ўбачыў, як я гаварыла з другім хлопцам. На другі дзень перастаў да мяне адзывацца. Але праз некалькі дзён я з ім пайшла ў школу на вечарынку. Гуляла толькі з ім. Пасля вечарынкі правёў мяне дамоў. Дагаварыліся на наступны дзень у школе спаткацца. Ён прыйшоў, але да мяне не адазваўся. І так ад мая мы ўжо з сабой не ходзім. Я нават не ведаю, чаму ён так зрабіў. Не сказаў мне нічога. Я яго не магу забыць. Я толькі аднаго яго кахала і кахаю далей. І калі ён да мяне не вернецца, я нікога іншага не пакахаю. А што ты на гэта, „Сэрцайка“?

Рая з Беластоцкага

Рая! Спачуваю табе. Пакахала ты хлопца, а ён адышоў без слова. Ці вернецца? Цяжка сказаць. Кахаць нікога не прымусіш. Але і расстацца хлопец павінен з дзяўчынай культурна. Трэба нейк далікатна сказаць дзяўчыне аб усім. Хоць будзе ёй прыкра, але будзе ведаць праўду. І трактаваць хлопец павінен дзяўчыну як сяброўку, а тым больш у тваім выпадку, калі вы абое ў адной школе. А Вася зрабіў вельмі нетактоўна. Па-першае, перастаў гаварыць з табой, калі ўбачыў цябе з іншым хлопцам. А ці ж магчыма ў школе да нікога не адзывацца? Па-другое, дамовіўся спаткацца і не адазваўся да цябе. А ты і прычыны не ведаеш. Гэтак брыдка! А ты, Рая, не падай духам! Гэта няпраўда, што ўжо ніколі нікога не пакахаеш. Ты вельмі маладая і яшчэ не адзін хлопец табе спадабаецца. А кожнае наступнае каханне не будзе горшым ад першага. **„Сэрцайка“**

Прапановы для Бельска

ПЕСНЯ АБ ЧОРНЫМ БАРАНЕ

У першых класах пачатковай школы і ў дзяцінцах часта можна пачуць, як дзеці спяваюць песню аб чорным Баране ці аб Козліку бабулькі. Добра было б, каб гэта была не толькі песня, але каб дзеці маглі ўбачыць жывога чорнага, з круглымі рагамі барана, або шэранькага козліка.

Будучы ў Хажове Велькапольскім бачыў я ў парку сарнаў і аленяў. Дзеці ахвотна глядзелі на гэтых звяроў. Частавалі іх сухой булкай, праз сетку гладзілі па галаве. Звяры настолькі прывыклі да дзяцей, што не баяліся іх зусім.

Трэба падумаць, каб і ў Бельску арганізаваць жывы куток звяроў і птушак. Месца для гэтага ёсць вельмі добрае каля стаўка пры беларускім ліцэі ў Бельску. Тут ужо ёсць лебедзі, а можна дадаць белага, ці шэрага гусака, індзюка, прыгожага пеўня, качара ці бажанта. Дзеці пазнавалі б свет звяроў і прыроду і можа менш рабілі б непаладкаў.

ВЯСЁЛАЕ МЯСТЭЧКА Ў БЕЛЬСКУ?

У свой час на сходзе ПОП я паставіў справу, як збудаваць вясёлае мястэчка на Глінках пры вуліцы Гагарына ў Бельску. Старшыня гарадской рады нарадовай у Бельску тав. Рэзлер сказаў, што прылады для дзіцячых гульняў ёсць у кожным дзіцячым садзе. Усім аднак добра вядома, што ў дзіцячым садзе бываюць не ўсе дзеці, а нават іх значная меншасць. Большасць дзяцей могуць толькі слінку глытаць. Наша палітыка кіруецца на пашырэнне апекі над дзяцьмі, а ў сувязі з тым мы павінны дзецям даць магчымасць усебаковай, добрай і арганізаванай гульні. Мне здаецца, што на такую справу і грошы, і ахвотнікі павінны знайсціся.

У школьных майстэрнях моладзь можа нарабіць розных гойданак і паставіць іх пры кожнай школе, на кожнай публічнай плошчы сярод зелені, пры кожным блёку.

Такія вось мае прапановы для бельскіх дзяцей. Што на іх скажа чытач і ўлады горада?

Нестар Перавой
Бельск

Актывісткі БГКТ

Яны з чацвёртага класа Беларускага ліцэя ў Гайнаўцы. Надзя Трашчотка і Лена Сахарчук. Маладыя актывісткі Беларускага таварыства. Фота **В. Бура**

У АДКАЗ НА НАШУ КРЫТЫКУ

Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Bielsku Podlaskim po zbadaniu spraw poruszanych w notatce prasowej „Niwy” — potwierdza fakty w niej zawarte, a dotyczące nieprzestrzegania przepisów przeciwpożarowych przez Przedsiębiorstwo „Las” oraz niewłaściwego usytuowania wysypiska śmieci przy drodze Bielsk Podlaski — Kotły.

W obu sprawach już wcześniej zostały podjęte kroki w celu zmiany istniejącego stanu rzeczy.

Przedsiębiorstwo „Las” otrzymało zalecenie zabraniające wywożenia kory pod las. Zalecenie to zostało już wykonane, a za opieszałość i nieporządek na terenie zakładu — na kierownika sporządzono wniosek do Kolegium d/s Wykroczeń.

W trakcie likwidacji jest również wysypisko śmieci przy drodze do wsi Kotły. Miejskie wysypisko śmieci przeniesione zostanie w głąb terenu położonego po stronie wschodniej tej drogi z zachowaniem wymaganej strefy ochronnej. Z wysypiska tego będzie korzystało Przedsiębiorstwo „Las”.

Za krytyczne uwagi dziękujemy Redakcji, gdyż są one pomocne w utrzymaniu bezpieczeństwa pożarowego, ładu i porządku.

Przewodniczący Prezydium PRN
(—) mgr Dymitr Ignatiuk

Міра Лукша, Баравое. „Вялікі бой“ надрукуем у „Парнасіку“.

Васіль Асеннік, Спічкі. І вашаму „П’яніцы“ таксама знойдзецца месца там.

Ірэна Баравік, Мора. Не хвалюйцеся, не адказваем на ўсе дасыланыя вамі вершы, бо лічым вас ужо самастойнай аўтаркай. Вершаў вашых у нас многа і не здзіўляйцеся, калі твор дасланы раней чакае сваёй чаргі, а друкуем вершы пазнейшыя. Нам ужо цяжка іх кантраляваць. Але гэта не бяда, горшае — не ўсё ў іх можам адчытаць. Пішыце выразней, пры нагодзе, абавязкова загляньце ў рэдакцыю.

КІНО

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа

„Małżeństwo” (franc.), 11—12, „Powrót z frontu” (radz.), 13—14. „Poszukiwanie” (hiszp.), 15—16.

Чаромуха

„Posłaniec” (angl.), 11—12. „Szklana kula” (polski), 15—16.

Нараўка

„Rzeczpospolita babska” (polski), „Rok pierwszy” (polski), 12—16.

Нарва

„Ktoś za drzwiami” (franc.), „Tajemnica Aleksandra Dumasa” (radz.), 12—16.

Чыжы

„Człowiek bez paszportu” (radz.), 12—14.

Дубічы Царкоўныя

„Na krawędzi” (polski), „Bez wyraźnych motywów” (franc.), 12—16.

Арэшкава

„Sokoły” (radz.), „Kozacy” (radz.), 15—16.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок

„Anatomia miłości” (polski), 15—16.

Міхалова

„Planeta małp” (USA), 11—12. „Był sobie łajdak” (USA), 13—14. „Minuta milczenia” (radz.), 15—16.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Шудзялава

„Anatomia miłości” (polski), 12—16.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц

„Napad stulecia” (angl.), 11—12 „Szepczące ściany” (angl.), 13—14. „Morderca samotnych kobiet” (NRD), 15—16.

Мілейчыцы

„Rok pierwszy” (polski) „Zaduszki” (polski), 12—16.

Ніва

Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego. Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Redaguje Kolegium. Adres Redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Numer przy przesyłkach pocztowych: Redakcja tygodnika „Niwa”, Skr. poczt. 281, 15-950 Białystok. Telefony: Redaktor Naczelny i Sekretarz Redakcji 2-10-33, publicyści 2-32-41 do 45 (centrala). Cena prenumeraty krajowej: rocznie: 28,80 zł, półrocznie: 14,40 zł, kwartalnie: 7,20 zł. Prenumeraty przyjmowane są do dnia 10 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Prenumeraty na kraj dla czytelników indywidualnych przyjmują Urzędy Pocztowe oraz listonosze. Można również wpłaty na prenumeratę indywidualną dokonywać na konto I Oddziału Rejonowego „Ruch” w Białymstoku 150-6-161 NBP I OM Białystok. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Wszystkie instytucje państwowe i społeczne w miastach, zamawiają prenumeratę wyłącznie za pośrednictwem Oddziałów i Delegatur RSW „Prasa-Książka-Ruch”. Pozostałe — mające siedzibę na wsi lub w innych miejscowościach, w których nie ma Oddziałów i Delegatur zamawiają prenumeratę za pośrednictwem Urzędów Pocztowych. Prenumeratę na zagranicę przyjmuje: RSW „Prasa-Książka-Ruch”, Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych, Wronia 23, 00-840 Warszawa. Konto PKO Nr 1-6-100024. Cena prenumeraty dla zagranicy jest wyższa od prenumeraty krajowej o 40 proc. Nr indeksu 36911

BZGraf. Nakład 7.186 K-3

А. Фроліх

СУПЕР-СКЕПТЫК

Лакаматыў скорага поезда ўжо стаяў пад парай, калі да дзяжурнага па станцыі падышоў мужчына і ляпнуў яго па плячы.

— Маё прозвішча Швафэль, — сказаў ён, — я хацеў бы толькі запытаць, ці не запозніцца поезд.

— А чаму ён можа запозніцца?

— Ну, ці мала што можа здарыцца?

Дзяжурны здзіўлена ўтаропіўся на гэра Швафэля.

— Можа ў топцы лакаматыва няма агню?

— Агонь там ёсць.

— А вы туды зазіралі?

— Я не зазіраў.

— Вось бачыце, — пераможна ўсклікнуў Швафэль, — відавочна, поезд усё ж адыдзе пазней.

— Поезд адыдзе дакладна па раскладзе! — упарта паўтарыў дзяжурны.

— Слухайце, — запярэчыў Швафэль, — вы ж самі сказалі, што не зазіралі ў топку, значыць, вы таксама не можаце сказаць пэўна, ёсць там агонь ці няма.

— Для нагляду за топкай і катлом існуе цэлая брыгада!

— А можа яны не зазіралі ў топку?

— Ну, гэта ўжо занадта! — закрычаў дзяжурны. — Яны зазіралі. Акрамя таго, з трубы ідзе дым. Значыць у топцы агонь ёсць!

— А можа гэта дым яшчэ ўчарашні? — выказаў меркаванне Швафэль.

— Не-е-е! Гэта сённяшні!

— Але можа здарыцца што-небудзь другое, і поезд не адыдзе своечасова.

У дзяжурнага на лобе выступіў пот.

— Што павінна здарыцца? — прастагнаў ён. — Што, чорт вазьмі?!

— Ну, напрыклад, у топцы няправільна гарыць агонь! У мяне дома ў печы таксама часам гарыць дрэнна, дык я падліваю туды бензіну...

Вочы дзяжурнага раптам загарэліся вар'яцкім агнём.

— О божа! — закрычаў ён, — я прапусціў час адпраўлення. Скоры павінен быў адысці яшчэ пяць мінут назад.

— Вось бачыце, — задаволена канстатаваў Швафэль, — я ж казаў, ці мала што можа здарыцца...

З нямецкай мовы пераклаў
М. Навіцкі

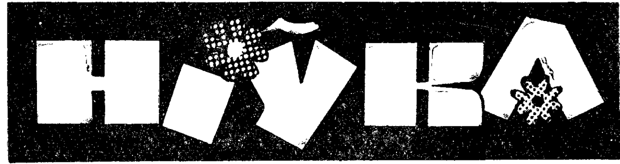

— *Тата, мама, бабуля! Канікулы скончыліся, бярыцеся за мае ўрокі.*

Хлопец самавіты

К нам прыехаў Цімашок
Хлопец самавіты —
Нізкі, круглы, бы клубок,
З нейкіх нітак звіты.
Хоць малы, ды між дзяўчат
Выстаўляе гонар.
Пазайздросціць кожны хват
Жвавасці ягонай.
Раз пайшлі дзяўчаты ў бор
І ўзялі Цімоха.
Кош набраў Цімох грыбоў,
А яны — нічога.
Калі ж разам на лугу
Сена стагавалі,
Зух згубіўся ў стагу,
Ледзве адшукалі.
Нарабіў ён смеху тым,
Хто клаў стог ягоны,
Усім падкінуў смехаты
У сваім раёне.
Хор дзяўчат праз колькі дзён
Ехаў на гастролі.
І Цімох свой барытон
На іх лад настроіў.
Пад гарою — стоп! — бяда,
На адхон не ўзлезці.
Люд машыну пхнуў, гайдаў,
Тая ж — ані з месца.
А запозніцца канцэрт,
Хор саб'ецца з тону,
Цяжка вывесці фальцэт
Будзе й барытону.
Спахапіўся зух, за нос
Сам сябе патузаў,
Шапку — з цемя, і папоўз
Транспарту пад пуза.
Пакапаўся Цімашок,
Выцер лоб хусцінай,
І — пых-пых! — паплыў дымок,
І — пайшла машына.
Захапленне пад гарой
Хор стрымаць не можа:
— Ах, малеча! Ах герой!
— Ах, які Цімоша!

Міхась Калачынскі

ЧАМУ

У цягніку едуць двое англічан. Адзін з іх абірае бананы, соліць і выкідае ў акно.

— Выбачайце, сэр, для чаго вы гэта робіце?

— Не люблю салёных бананаў.

ВАЖНАЯ ПРЫЧЫНА

— Чаму вакзал не пабудавалі бліжэй да горада?

— Гэта немагчыма: ён быў бы далёка ад чыгуначнай лініі.

БУРБАЛКА

— Усё цячэ, — булькала Бурбалка, скачучы пад дажджом. — Усё змяняецца, — дадала яна, калі дождж спыніўся.

Як бачыце, нават Бурбалка можа займацца філасофіяй.

ЯК СПРАЎДЗІЛАСЯ ПРЫКАЗКА

Баяліся авечкі ваўкоў. Пайшлі ў лес прасіць абароны ў ляснога начальства. Праўда, з лесу яны не вярнуліся, але затое спраўдзілася прыказка: „Ваўкоў баяцца — у лес не хадзіць“.

М. Азаў, У. Ціхвінскі

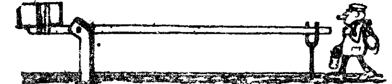

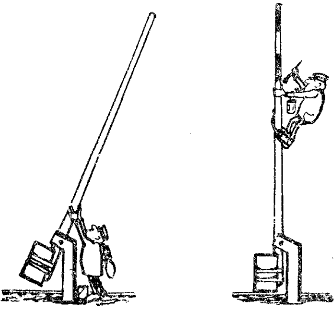

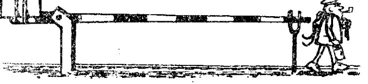

МЯЖА АДЧАЮ

Адна вельмі брыдкая дзяўчына падзялілася з сяброўкамі сакрэтам:

— Ты ведаеш, я ўсё ж такі напісала ў клуб расчараваных халасцякоў і паслала ім сваё фота.

— І што яны адказалі?

— Прыслалі запіску вось такога зместу: „Ну, ведаеце, мы яшчэ не настолькі расчараваліся!..“

ЧЫЙ МЯЧ?

У двор уляцеў мяч. Цётка схапіла яго і крыкнула:

— Чый гэта мяч?

— А акно разбілася? — спытаў Янка.

— Не.

— Тады мой!

НАЛАВІЎ

Сядзіць дзед Макар над стаўком і глядзіць на паплаўкі. А берагам ідзе маладзіца ды й пытае:

— Ну, што, дзеду, злавілі хоць адну?

— Ды што я — дурны дзеля адной цэлы дзень сядзець?! — абурыўся дзед. — Жаднай не злавіў!..

ПОЗНА СКАЗАЛА

Наліла жонка мужу міску баршчу. Той хутка справіўся.

— Нешта мне здаецца сёння нясмачны боршч, — сказала жонка.

— Дык чаму ж ты раней маўчала, а я ўжо ўсё з'еў! — разгневаўся муж.

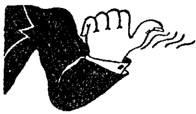

...Яму выдалі пасведчанне аб бяссмертнасці, а ён узяў ды памёр. Нядобра атрымалася: падвёў адказную ўстанову.

...Ён глядзеў на кантралёраў воўкам, бо ехаў... зайцам.

ЧАГО Ў СПОРЦЕ НЕ БЫВАЕ

Адна з нечаканасцей матча.

НОВЫЯ ПАТЭНТЫ

Ключ для адкрывання пакою знутры.

— *Ах нягоднік, усё табе трэба памацаць!..*

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Зінаіды Парфенюк і Яўгініі Смолюк з Беластока змяшчаем папулярную ў беластоцкім (гарадскім) аддзеле БГКТ песню:

ЛАДА

Под железный звон кольчуги,
Под железный звон кольчуги,
На коня верхом садясь,
Ярославне в час разлуки,
Ярославне в час разлуки,
Говорил наверно князь:

Припев:
Хмуриться не надо, Лада,
Хмуриться не надо, Лада,
Для меня твой смех награда, Лада.
Даже если будешь бабушкой,
Всё равно ты будешь Ладушкой,
Для меня ты будешь Ладушкой, Лада.

Нам столетья не преграда,
Нам столетья не преграда,
И хочу я что б опять,
Позабытым словом Лада,
Позабытым словом Лада
Всех любимых стали звать.

Припев.

Половинки пёстрых радуг,
Половинки пёстрых радуг,
Сложим мы назло дождям.
Мы умножим нашу радость,
Мы умножим нашу радость,
И разделим пополам.

Припев.

КУР'ЁЗЫ

ГАЛУБЫ І ПОШТА

Незвычайнае спаборніцтва паміж паштовымі галубамі і звычайнай поштай адбылося ў нашай краіне. Аб гэтым расказала арганізатар спаборніцтва — варшаўская газета „Экспрэс вечорны“. Сэнс яго заключаўся ў праверцы якасці работы паштовай і тэлеграфічнай службы.

Старт спаборніцтва быў дадзены ў Шчэціне. Адсюль у Варшаву адначасова былі адпраўлены пісьмо, тэлеграма і... паштовы голуб. Пры падвядзенні вынікаў аказалася, што адлегласць паміж Шчэцінам і сталіцай (прыблізна 500 кіламетраў) пісьмо прайшло за 8 гадзін, тэлеграма — за 3 гадзіны 45 мінут, а голуб праляцеў гэту дыстанцыю за 6 гадзін.

РУХАВІК ГАНДЛЮ НАД ТЭМЗАЙ

Фрэнк Бэрбак з Лондана ў свабодны ад сядзення за чарцёжнай дошкай час аддаецца занятку зусім нявіннаму — хадзьбе па канату. І дабіўся такіх поспехаў у гэтай справе, што смела мог бы спаборнічаць з прафесіянальнымі канатаходцамі. Але Фрэнк быў чалавекам скромным і далёкім ад хуткапечанай славы. Нейк яму паскардзіўся прыяцель, што напісаная ім першая кніга вельмі дрэнна расходзіцца. Прыяцель цвердзіў, што ўся справа ў рэкламе, і папрасіў Бербака прайсці па канату праз Тэмзу з плакатам, які рэкламаваць будзе кнігу. Скажам адразу — пераход удаўся на славу і сабраў шматлікіх разявакаў. Але... сума выдаткаў на арганізацыю галаломнага трука (купля і праверка троса, яго мантаж і іншыя выдаткі) настолькі перавысілі даход ад продажы кніжкі, што беднаму пісьменніку — дэбютанту засталося толькі гаротна чухаць патыліцу, падлічваючы страты.

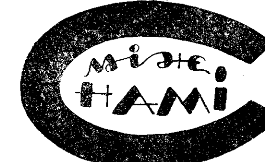

Некаторыя думаюць: здзінае, што ім патрэбна для таго, каб весці розныя дыскусіі, — гэта рот.